

ISTRRA

U danima, kad se sjećamo barbarskog Glutinog gesta, požara »Narodnog Doma« u Trstu, doznajemo, da je fašistička banda razbila Gregorčičevu spomen ploču u Rihemberku, s stihovima iz njegove pjesme.

Tim novim barbarlukom fašistička je Italija potvrdila pred čitavim svijetom mišljenje o njoj, ni malo laskavo. — Gregorčič ostaje i dalje u našim srcima, a ostaju i njegova — proročanstva!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

CRKVA I NARODNE MANJINE U ITALIJI

NAPISAO GAETANO SALVEMINI

Naši čitatelji znadu ko je Gaetano Salvemini, jer je o njemu »Istra« već više puta pisala. U jednom razgovoru Salveminija s našim saradnikom, koji smo objavili lanišnje godine, bile su iznesene njegove misli o položaju i pravima Jugoslavena u Julijskoj Krajini. Taj istaknuti talijanski političar i naučnik, koji živi danas u emigraciji i kojega smatraju Masarykom sustrašnje antifašističke Italije, bio je uvijek i dok je bio u Italiji u parlamentu, i sada u emigraciji, prijatelj Jugoslavena, ma da se možda u nekim pitanjima i ne možemo sasvim složiti s njegovim mišljenjem. U ovom članku, koji je Gaetano Salvemini objavio naprije u posljednjoj svesci »Cahiers de Justice et Liberté«, reviji, koja izlazi u Parizu, Gaetano Salvemini iznosi svoja interesantna opažanja o odnosu crkve prema našoj i njemačkoj manjini u Italiji. Kao uvijek i u ovom članku Salvemini piše s velikim simpatijama za nas, a isto tako kao uvijek i ovim povodom Salvemini je dokumentaran. Naglašujemo, da je Salvemini socijalista, Mi njegov članak donosimo za informaciju našim čitateljima.

Jedan univerzalni običaj katoličke crkve traži da svećenstvo govori jezik vjernika i da djeca budu poučavana u vjerskoj obuci na materinjem jeziku. Zato su se i narodi njemački u Južnom Tirolu i slovenski u Julijskoj Krajini, i jedni i drugi u ogromnoj većini revni katolici.

okupili u crkvama oko svojih svećenika, kao oko posljednje brane za obranu svoga jezika.

Uredba za vjersku obuku od 10. I. 1924., dopušta, da u inorodnim zonama za niže razrede osnovnih škola, da vjeroučitelji, određeni sporazumno između biskupa i školskih vlasti, poučavaju na jeziku koji se na dječjim mjestima govori

Vatikan je javno uzeo do znanja ovu uredbu u okružnici Svete Kongregacije koncila od 28. I. 1924.

Ali već godine 1926. odnošaji između Pia XI. i Mussolinija su postali toliko srdacni, da je ovaj posljednji osjetio, da može napasti njemački i slavenski kler, siguran da mu Vatikan pri tom ne će smetati.

31. VIII. 1926. škotske vlasti u Bozenu naredjuju upotrebu talijanskog jezika u vjerskoj obuci jula 1927. naredba za vjersku obuku na talijanskom jeziku bila je protegnuta i na Julijsku Krajinu.

Vjersku obuku za djecu na narodnom jeziku organiziraju tada njemački i slavenski svećenici. Fašisti na to reagiraju provaljujući u crkve i batinajući svećenike, koji tamo poučavaju katekizam ili drže propovijedi na njemačkom odnosno slavenskom jeziku

Njemački i slavenski katolici očekivali su od Pia XI. glas protesta i prekora!

Pa zar nije jedna od najosnovnijih dužnosti Pape zahtjev, da se poštuju »crkvene slobode«? A zar nije opet jedna od najbitnijih od tih sloboda to, da se vjernicima predaje riječ božja na njihovom materinskom jeziku?

Benedikt XV., neposredni predšasnik Pia XI. javno je osudio brutalnost i povrede, koje slovenskim svećenicima u Istri nanašaju fašisti svećenicima, »koli nemaju druge krivice doli one da pripadaju istom narodu i istom jeziku kao i njihovi vjernici, koji su im povjereni od zakonitih crkvenih vlasti«.

Zar je mogao Pio XI. postupiti drukčije? Ali njemački i slavenski katolici su za, boravili, da je i jedan drugi Papa, Grgur XVI., prepustio poljske svećenike nasiljima odnarođjivanja Nikole I. cara sviju Rusa. U novijesti rimskog pontifikata nalaze se uvijek precedensi za opravdanje svake politike.

U ostalom precedensi ili ne precedensi, kaznisti rimske kurije već su odavna otkrili razliku između teze i antiteze. Teza, to jest pravedno, idealno, poželjno; antiteza, to jest realnost, moguće, žalosna nužnost. Između dva zla treba birati manje i izbjeći gore zlo. A kako nema zla od koga se ne može izbjeći, vi možete činiti bi možlo naći još gore, vi možete činiti što vas je volja, dok ne nadijete u svojoj savjesti jednu čvrstu tačku, koja vas spriječava da dalje klizite u beskraj iz lešne koncesije u drugu: možete ubiti i Vandež oca, ako vam je to potrebno da izbjeznete veće zlo, to jest da ubijete ne samo vašeg oca nego i majku.

U moralnoj savjesti Vatikana izgleda, da se ta čvrsta tačka, koju ni u kojem slučaju ne kani preći, nalazi u sporazumu s Mussolinijem, čovjekom »poslanim od Providnosti«, radi priznanja suverenosti Svete Stolice nad »Città di Vaticano«, radi prihvatanja položaja podijeljenog katoličkog

crkvi u Italiji nad svim ostalim konfesijama i radi svote od jedne milijarde i 750 milijuna talijanskih lira isplaćenih Vatikanu. Njemački i slavenski katolici su dakle uzalud očekivali od Pija XI. neki znak života u svrhu osude onoga što se dešavalo u crkvama Južnog Tirola i Julijske Krajine. Tek je u martu 1928 u razgovoru sa kardinalom Piffiom, bečkim nadbiskupom, Papa osjetio potrebu da izrazi svoje mišljenje:

Papa, osvrćući se na Južni Tiro, kazao je da je bolno dirnut radi prekora, koji mu je učinjen sa strane njemačke i austrijskih katolika, jer da nije intervenirao u prilog vjerske obuke na materinjem jeziku. Papa je dodao da je učinio ono što je bilo u njegovoj moći: jer on je, veli, otac koji misli na svu svoju djecu, a prije svega na onu koja trpe.

»Ali kažite vašim katolicima da Mi nismo slobodni i da su odnošaji između Crkve i Države u Italiji oni isti, kakvi su bili 21. IX. 1870. I u buduću mi ćemo učiniti sve što nam bude moguće i moliti ćemo se. Ali bojati se je, da ne bi novi napori sa Naše strane još pogoršali situaciju, mjesto da je poboljšaju«.

To se moglo čitati u komunikaciju »Amtliche Nachrichtenstelle« publiciranom u katoličkim listovima od 24. III. 1928., ali ignorirano sa strane »L'Osservatore Romano«, vatikanskog službenog organa.

Pio IX., Leon XIII., Pio X. i Benedikt XV. između 21. IX. 1870. i marta 1928. takodjer su molili, kad su stvari išle po zlu, ali se nisu samo na to ograničili, već su i protestirali, ne pitajući se, hoće li to pogoršati ili poboljšati situaciju. U martu 1928., u času kad je razgovarao sa kardinalom Piffiom, Pio XI. bio je već godinu i po dana u pregovorima sa Mussolinijem kako bi odnošaji između Crkve i Države u Italiji postavio na nove temelje. U tim pregovorima on je zaista učinio za drugorođce »ono što mu je bilo moguće«:

tražio je »da vjerska obuka u osnovnim školama u novim provincijama bude data na materinjem jeziku«;

to je bila teza, Mussolini je odbio. (Mario Missiroli iznosi to u svojoj knjizi: »Date a Cesare«. Roma, Libreria del Littorio 1929. str. 427. 454.)

Pio XI. prigine šiju i počinje da... moli, to je antiteza. I Mussolini je imao u onim pregovorima svoju tezu: poznavanje talijanskog jezika treba da bude obavezno za sve biskupe i svećenike.

Ovo Mussolinijevoj tezi Njegova Svetost nije suprotstavila antitezu: prihvaćio ju je u čl. 23. konkordata.

Papa je zaboravio tražiti da i poznavanje lokalnog jezika bude obavezno u drugojezičnim zonama. S obzirom na upliv što imaju katolici iz Njemačke u Vatikanu, Pio XI. drži se radje rezerviran u pitanjima, koja se postavljaju u Južnom Tirolu između njemačkog svećenstva te fašista i svjetovnih vlasti

Ostavlja potpun slobodu fašistima, ali ih ne favorizira aktivno, već svjesno upotrebljava metodu molitve. Pilat si je prao ruke Pio XI. moli. Medjutim slovenski i hrvatski katolici nemaju isti upliv kao Nijemci. Zato u Julijskoj Krajini Pio XI. i aktivno favorizira fašističku politiku odnarođjivanja.

S konkordatom od 11. II. 1929. Pio XI. izradio je za Katoličku Akciju pravo da postoji u Italiji, da održava svoje sastanke, da objavljuje svoje novine, pravo da čini religioznu propagandu i ta prava Katoličke Akcije on ljubomorno čuva, kako u Italiji, tako i u drugim zemljama.

Konkordat ne pozna nikakve razlike između talijanskih katolika i katolika koji pripadaju narodnim manjinama u Italiji: katolicima narodnih manjina nije bilo izričito dozvoljeno pravo na vlastitu organizaciju, ali s druge strane nije bilo ni zabranjeno. Biskupi u Julijskoj Krajini, očigledno po uputi iz Vatikana, pozvali su Slavene, da se izmiješaju sa Talijanima u talijanskoj Katoličkoj Akciji.

Slaveni su to odbili, tražeći za sebe pravo na vlastitu organizaciju, pravo koje imaju i svi ostali katolički narodi na svijetu. One pak između njih, koji su oklijevali u pogledu stava, koga treba zauzeti, sklonula je na namještanje činjenica, što je talijanska Katolička Akcija, u izborima maja 1929. pozvala svoje sljedbenike, da glasaju za Mussolinijevu listu, Pio XI. se nije usudio, da nametne Slavenima svoju volju i dopustio je da ostanu bez one organizacije, koja je po njemu, u svim drugim zemljama svijeta apsolutno potrebna.

Slaveni pod tuđom dominacijom su jedini katolički narod na svijetu, kojima nije dozvoljena ni jedna religiozna revija, pa čak ni bilten na njihovom jeziku

Pio XI. ne nalazi da ima nešto kazati u toj stvari, on se ograničuje na... molitvu.

Sigurno ne zato da bi mu pravili neugodnosti biskupi u Zadru, na Rijeci, u Trstu i Poreču namještau talijanske popove mjesto slovenskih u slovenskim župama, čim ove ostaju prazne odnosno

čim im je ikako moguće izvršiti izmjenu bez velikog skandala.

Osim toga, sigurno je, da biskupi protiv volje Pia XI. ne bi u svakoj prilici i na sve moguće načine tražili, kako bi talijanski jezik uveli u vjersku obuku i u propovjedanicu. Pri koncu 1930. godine već je 30 župa, koje su negda pripadale Slavenima, prešlo u ruke talijanskih svećenika.

Riječki biskup dozvoljava da mađarska kolonija, koja broji tek par stotina članova, ima propovjed na materinjem jeziku, ali zabranjuje upotrebu slovenskog i hrvatskog jezika u crkvama, i ako ima na Rijeci od 15 do 20 hiljada Slavena.

Da se pospješji italijanizacija sela kapucinski red, i opet ne sigurno bez znanja i volje Pia XI., je u godini 1930. smjestio u samostanu Sv. Križ, kod Aidovščine, čitavu grupu talijanskih fratara na mjesto slovenskih, koji su bili protjerani preko granice u Jugoslaviju. Fašistička štampa je puna hvale za ove »odlične talijanske redovnike«, koji čine jednu »zdravu nacionalnu propagandu«. (»Corriere della Sera« 27. II. 1931.)

U noći 26. II. 1931. eksplodirale su u dvorištu i hodnicima tog samostana tri bombe, koje u ostalom nisu mogle počinuti nikakovu štetu, kao znak koliko su Slaveni zahvalni tim časnim ocima za njihovu zdravu nacionalnu propagandu. (»Corriere Padano« 27. II. 1931.)

Ostali slovenski svećenici, to jest oni, koji još nisu zamijenjeni talijanskim, odupiru se čim bolje mogu presijama biskupa i fašističkim napadajima.

Jesen 1929. svećenik Karlo Esih bio je osuđen na godinu dana konfinacije, jer je u svojoj crkvi dao izbrisati sa slika križnog puta talijanske natpise, koje su fašisti silom nataknuili na slovenske, koji su prije postojali.

To se zbilo u slovenskom selu Krkavcima. U januaru 1931. župnik u Grdom selu Šime Frulić prijavljen je sudskim vlastima, jer da je dijelio narodu publikacije Družbe Sv. Mohora, »koje su protivne nacionalnom redu u državi«. Još gore: isti taj župnik Frulić »bio je jedan od rijetkih, čak i jedini u Istri, koji je ostenativno posljednje slovo u svom imenu potpisivao sa akcentom kao u hrvatskom jeziku i to u župskim aktima«. (»Corriere Padano« 27. I. 1931.)

U martu 1931. don Leopold Jurc, župnik iz Trviža, kraj Pazina, kao i njegov crkvenjak osuđeni su na 100 lira globe radi raspčavanja slovenskih publikacija seljacima, i radi istog »delikta« bio je optužen don Josip Gortan župnik u Bermu, kraj Pazina. (»La Stampa« 5. III. 1913.)

»Te publikacije, tumače dalje fašistički listovi, nemaju samo religiozni karakter, već ima i takvih, koji pod plaštom kalendara romana i pripovijesti sadrže pravi otrov protiv narodnog jezika, talijanskih škola u prilog separatističkom hrvatskom duhu«. (»Corriere Padano« 5. III. 1931.)

Kako je svima poznato, Pio XI. i Mussolini ne dugo iza potpisa Vatikanskog ugovora u februaru 1929. počeli su ponovo da se prepiru i iza prvog sporazuma ili pomirenja u februaru 1929. morao je uslijediti drugi sporazum u februaru 1930. i konačno i treći u septembru 1931.

Za vrijeme polemika u godini 1931. fašistički listovi glasno su optuživali antitalijansku djelatnost slovenskog svećenstva i žalili su se na Vatikan što nije kadar tome stati na put. Tako na pr. »Corriere della Sera« od 7. IV. 1931. i »Giornale d'Italia« od 11. IV. 1931.

U svojim polemikama fašistički listovi većinom su se obarali na nadbiskupa u Gorici, Monsignora Sedeja, optužujući ga radi ohrabriranja slovenskog svećenstva u otporu protiv italijanizacije »Corriere della Sera« 7. IV. 1931. i tražili su: »da nadbiskupska stolica u Gorici bude okupirana od jednog talijanskog prelata«, i da Gorički seminar, »čiji je nastavnici, kolegij skoro potpuno slovenski«, bude izmjenjen drugim, »u kome bi bili profesori poslani iz Rima: jer samo tako će se moći izmijeniti ona mučna situacija inferiornosti, u kojoj se nalazi talijanstvo u ovim pograničnim krajevima«. (»Corriere Padano« 7. V. 1931.)

Nekoliko sedmica iza trećeg sporazuma između Mussolinija i Pia XI. monsignor Sedej predaje ostavku, a Pio XI. imenuje na njegovo mjesto kao »apostolskog administratora«, to jest kao izvanrednog komesara sa biskupskim funkcijama, u goričkoj diecezi jednog talijanskog nacionalistu iz Istre, koji se jednom zvao Sirotić, a sad se nazivlje monsignor Siroti i koji je odmah počeo djelo »italijanizacije« čitavog klera uz veliko odobravanje lokalnih fašista. Tkogod je htio shvatiti, shvatio je, da je ostavka monsignora Sedeja jedna od posljedica sporazuma i da je slovenska manjina još jednom bila prodana fašizmu sa strane Pia XI. (Kölnische Zeitung, 13. XII. 1931.)

»Osservatore Romano« od 17. XII. 1931. u želji da rasprši to opće uvjerenje, javlja da je ostavka monsignora Sedeja došla kao posljedica njegovog slabog zdravlja, što dokazuje i njegova smrt, koja je nastupila nekoliko sedmica po ostavci, i kako je monsignor Sedej u pismu pisanom 3. novembra »ukazivao Njegovoj Svetosti najodaniju i najdublju zahvalnost što je blagohotno uslišio njegovu molbu i riješio ga dužnosti da upravlja goričkom nadbiskupijom«.

Ali na nesreću za Pia XI. list je zaboravio da razjasni zašto nije monsignor Sedej, za razliku od uobičajenog postupka svih biskupa, strpljivo čekao svoju smrt nego je dao ostavku baš iza trećeg sporazuma u septembru 1931., i s druge strane, zašto je Pio XI. najednom osjetio tako hitnu potrebu da uvaži ostavku, mjesto da savjetuje prelata da oстане na svome mjestu, dodavši mu makar jednog »pomoćnika«, kako to predviđa kanonsko pravo za slučaj bolesti.

Na taj članak lista »Osservatore Romano« odgovorio je list »Kölnische Zeitung« optužujući ga, da je iz pisma monsignora Sedeja citirao samo one riječi, koje idu u prilog Njegovoj Svetosti. Monsignor Sedej bio je više puta pozvan, u godini 1931., da dade ostavku sa strane apostolskog vizitatora biskupa Luca-Paseta, ali je odbio.

Medjutim je koncem septembra, odmah po novom sporazumu, dobio od vizitatora izričiti nalog da demisionira. Prije nego će to učiniti tražio je garancije u pogledu kriterija s kojima će uslijediti imenovanje njegovog nasljednika i demisionirao je tek iza kako je te garancije dobio. Ali Pio XI., postignuvši demisiju, nije održao svoje obećanje već je povjerio diecezu jednom agentu fašista.

Tada je tek nadbiskup u ostavci napisao ono pismo od 3. novembra, u kome se, istina, zahvaljuje Papi, što mu je uvažio ostavku,

all istovremeno i podsjeća papu pod kakvim je uslovima ona bila data.

»Osservatore Romano« nije imao lojalnosti da objavi čitav tekst pisma. Beogradska »Politika« od 17. III. 1932. donasajući otkrića »Kölnische Zeitung« zapitala je tada službeni vatikanski organ zašto se tolikom tvrdokornošću nečka da obrazloži, koji su to razlozi naveli Pia XI. da povjeri goričku diecezu ne jednom neutralnom licu, već direktno jednom slavenofobu, žrtvujući tako fašistima vjerska prava mnogobrojnog slovenskog pučanstva.

»L'Osservatore Romano« šutio je dostojanstveno kroz nekoliko tjedana. Konačno 3. aprila odlučio je da odgovori i to ne u »Kölnische Zeitung«, već »Politici« izjavljujući da »nedostojna publikacija« beogradske lista »pripisuje Svetoj Stolici ne samo činjenice i sporazume potpuno izmišljene, nego i nakane i csnove, koji visoko vredjaju onaj osjećaj pravednosti i milosrdja, kojim Sveta Stolica zagrljuje sve katoličke narode«; apostolski nuncije u Beogradu protestirao je kod beogradske vlade protiv publikacije, »pobijajući krive i nepravedne insinucije« u jednoj »dobro motiviranoj notici«, i vlada je osuđila publikaciju srpskog lista.

Ali vatikanski organ se dobro pazio da ne objavi pismo monsignora Sedeja i nikako nije objašnjavao zašto je Pio XI. povjerio goričku diecezu jednom fašističkom popu, niti nas je upoznao sa protiv dokazima sadržanim u notici jugoslovenskoj vladi u pogledu krivih insinucija »Politike«.

Poslije službene posjete Vatikanu sa strane Mussolinija 11. II. 1932. i iza kako su fašistički listovi dobili naredjenje da proslave »potpuno i harmonično izmjenično gledanje između Pia XI. i Mussolinija, položaj slovenskog svećenstva u Julijskoj Krajini postao je mnogo težji.

Kvestor u Puli počeo je pozivati k sebi u ured slovenske župnike tražeći od njih da prestanu sa slovenskim propovjedima i sa vjerskom poukom djece na materinskom jeziku, zaprijetivši im se sa političkom opomenom, specijalnim policijskim nadzorom i sa konfinacijom. I tako su u upravi crkve biskupi zamijenjeni kvestorima. A Pio XI... se moli Bogu

Priseljenci v naših krajih

Idrija, 10. julija 1933. (Agis). — Pred leti je prišel v naše mesto italijan Basille kot »caporale«. Poročil je domačinko, lastnico hiše in si tako na lahek način pridobil dom. Kot vsak priseljenec »regnicolo« tako je bil in je se vedno protežiran od vseh oblasti. Postal je vojaški dobavitelj in si tako zagotovil lep zaslužek. Prizadeval si je tudi, da bi dobil hotel »Didić«, pa mu je spodletelo. Pred kratkem pa je odprl mesnico, za razprodajo mesa slabše vrste. Ker je, zlasti pri nas med rudarskimi družinami, velika beda, ima mnogo odjemalcev, ker je to meso ceneje. S tem pa je odvezel skoraj ves promet dosedanjemu razprodajalcu mesa te vrste, ki je domačin in ki ima mesnico malo iz mesta.

V naša dekleta silijo

Postojna, julija 1933. (Agis). — Znano je, da so priseljenim Italijanom posebno všeč naša čedna in pridna dekleta. V Merečah (pri Il. Bistrici) je precej Italijanov, ki delajo na vojaški cesti pod Taborom in se že delj časa ozirajo po naših dekletih. Dekleta se jih sicer otrešajo, a »južnjaki« so hujski ko smola. Domači fantje pa, ki jim je ponavadi v začetku vsaka taka stvar v zabavo, so se končno naveličali in so se potegnili za neko dekle. Tako se je dne 29. pr. m. vnelo prepiranje, in vmes je posegla javna varnost, ki jih je nekaj tudi aretirala.

Nova nasilja

»Dopolavoro« v Il. Bistrici
Reka, julija 1933. (Agis). — Vse tiste fante, ki so bili člani bivšega čitalniškega pevskega zbora, so brez nadaljnega vpisali v pevski zbor »Dopolavoro«. Povabili so jih na vaje in odzvali so se kajti, grozili so jim s posledicami.

Ravno tako so bili primorani člani bivše gasilske godbe, da sodelujejo v »Dopolavoru« pri novo ustanovljeni godbi na pihala. Pevski zbor kot godbo vodi Tržičan Bonano. Z vajami in pripravami zelo hitro, ker morajo nastopiti pri prvi prihodnji prireditvi »Dopolavora«, ki bo v kratkem. — Vaje imajo v bivšem »Gasilskem domu«. To poslopje so pred leti zaplenili kot tudi bivši »Sokolški dom«, ki nosi danes naslov »Casa del Fascio«. »Gasilski dom« pa je last danes društva »Comitato comunale Ballila« in imajo gasilci v njem le še brezplačno na razpolago prostora, ki jih potrebujejo.

Za drugimi večjimi kraji, so se vrgli tudi na Il. Bistrico. Domačini so se sicer vdali, toda neradi. Godba in petje, to jim je bilo svoj čas vse v zabavo in razvedrilo. Danes pa godrnjajo in vzdržijo samo radi ljubege miru!

Balba čakajo atentati

Italijanski konzulat v Chicagu je obvestil čikaško policijo, da je prejel celo vrsto protifašističnih grozljivih pisem, ki groze z atentati, če bo pristal minister Balbo s svojim značnim brodom v Chicagu. Policija je storila vse možne ukrepe, da prepreči napovedano sabotažo.

FAŠISTIČNA MLADINA PRIREJA SESTANKE

Reka, julija 1933. (Agis). — V nedeljo dne 2. t. m. je imela organizacija »fašistične prednje straže« (avangardija) iz Reške pokrajine sestanek na Premu. Bilo jih je par sto. Reški odsek je imel s seboj lastno godbo na pihala tako, da jim zabave ni manjkalo. Domačinom so dali pač malo izkupička, ker je imela večina hrano s seboj. Premel so sicer te mladine že vajeni iz raznih taborenj, ki jih je imela organizacija prejšnja leta v okolici, a so se oddahnili, ko so odšli in je prenehalo vpitje in razgrajanje.

NOVI LASTNIKI BIVŠE FORTIČEVE ELEKTRARNE GOSPODARIJO PO IDRJI

Žiri, julija 1933 (Agis). — Fortič, bivši lastnik idrijske elektrarne je bil vsled političnih razmer primoran prodati svoje podjetje. Njegov naslednik je neka italijanska družba, ki namerava v Idriji zgraditi novo in moderno elektrarno. S 1. aprilom pa je novo vodstvo elektrarne po svojem inkasantu zahtevalo, da plačajo lastniki hiš po 20 in več lir. V kakšne namene naj bi bili ti zneski, ni znano. Idrijčani so se temu uprli. Ko je vodstvo uvidelo, da ničesar ne doseže, je dalo nalog naj se vsakomur, kdor ne bi plačal zahtevane zneske odvzame električni vod. Tako je nekega večera ostal lep del mesta brez luči. Na intervencijo nekaterih oseb so prenehali s prekinjevanjem električnega toka. Toda končno so se Idrijčani vdali. Sicer, res da 20 lir ni bogve kako velika vsota, toda za brezposlene idrijske rudarje in tudi za ostale, so taki zahtevki v današnjih časih pravo izmzgavanje.

POTPUNO FAŠIZIRANJE ČINOVIŠTVA U ITALIJI

Več nekih pet godina u Italiji je na snazi zakon po kojem svi državni službenici moraju biti organizirani fašisti. Sada je objavljen kr. dekret kojim se ovaj zakon proširuje tako, da će od sada u svim općinama i u svim pokrajinskim uređima svi činovnici morati biti organizirani fašisti. To se isto tiče svih javnih zavoda i poduzeća, kao i poduzeća koja stoje pod neposrednom kontrolom općinskih i pokrajinskih vlasti.

NA DOSMRTNO JEČO

PRIZIV ODBIT IN OBSODBA POTRJENA

Jakob Cucek

Ljubljana, 10. julija 1933. (Agis) — Naša zemlja v Julijski Krajini ima že mnogo črnih križev s katerimi so zaznamenovane žrtve, ki so zapadle smrti pod fašističnim nasiljem. Ima tudi

mного črnih dnevo, ki nas spominjajo na preganjanje in trpljenje naših ljudi. Tako sta tudi 17. in 18. julij dva dneva, in je letos druga obletnica, kar so divjale fašistične oblasti po košanski občini. Aretacija je sledila aretaciji in med drugimi so odpeljali tudi Cucka Jakoba in Antona Zagarja iz Nove Sušice, ki se nista vrnila več. Dne 18. maja 1931. sta bila od posebnega sodišča za zaščito države, vsled suma, da sta streljala na miličnika Ziviani-ja, obsojena na dosmrtno ječo. 30. maja t. l. pa se je vršila prizivna rasprava pri posebnem sodišču v Rimu. Priziv je bil odbit in obsodba potrjena na dosmrtno ječo.

Ništa prva in tudi zadnja dva ki nosita fašistične okove s katerimi sta priklonjena med zidove koperske ječe.

Med vaščani sta bila priljubljena in vse do zadnjega člana cerkvenega zbora. Vest, da je bil priziv odbit, ni potrla samo domače, potrla je vaščane, potrla je vso košansko faro. Potrla je vse, a obsojenca nista zgubila pogumna in prepričana sta, da ne bo več dolgo, ko se jima bodo odprla vrata jetnišnice in bosta prosta.

NOVE ARETACIJE NA ČIČARIJI

POLICIJA JE ODVELA JOŠ ČETIRI MLADIČA IZ GOLCA

Golac, julija 1933. Nedavno smo vam javili, da su bila uapšena trojica naših nevinih mladiča zbog svog slavenskog osjećaja i otpremljeni u Bistricu u zatvor. Kako smo doznali ti se mladiči nalaze sada u riječkom zatvoru. Sad se pak dogodio drugi slični slučaj. Ovih dana su uapšeni zbog istih razloga još četvorica naših mladiča i to Maglića Ivan, Jurišević Josip, Jurišević Anton i Brožić Anton i sva su četvorica odvedeni u riječki zatvor. Mnogi će misliti, da nam je teško na duši zbog ovih naših sedam mladiča što se nalaze potpunoma nevinu u zatvoru. Ali nama nije više toliko teško, jer smo na ovakove muke i patnje navikli, pa nam je svejedno, da li da umremo od glada kod

kuće, koji nas svakim danom sve više guši ili pak da umremo u podrumskim i vlažnim tamnicama od muka. Ali držimo i potpunoma smo uvjereni, da će za ove naše muke i patnje, koje podnašamo od naših tirana naši tirani jednom sigurno odgovarati pred Bogom i pred našim slavenskim narodom. — Čič.

ARETACIJE V HOTEDRŠICI

Finančna straža v Cerknem je izročila sodišču 24letnega Antona Nagodeja, 30letnega Karla Nagodeja, 25letnega Josipa Brusa in 22 letnega Josipa Uršiča iz Hotedršice. Obdolženi so da so thiotapili jugoslovenske konje v Italijo. Vsi so jugoslovanski državljani, kakor poročajo italijanski listi.

LETO DNI TEŽKEGA ZAPORA

Postojna, julija 1933 (Agis). — Naš list je v 7. številki tega leta poročal, da so vsled poškodbe spomenika postavljenega miličniku Ziviani-ju v Strženu pri Košani, aretirali med drugimi tudi Ražem Ivana, po domače Pivleta iz Neverk. Med tem, ko so vse

ostale izpustili, so imenovanega pridržali v zaporu. Pred kratkem pa so ga v Trstu obsodili na 1 leto težke ječe neglede na to, da mu niso mogli dokazati ničesar. Ražem je družinski oče in ga poleg otrok in žene pogreša tudi majhna kmetija.

OBMEJNE PASTI

Postojna, dne 10. julija 1933. — Agis. — Postopanje Italijanskih oblasti v obmejnih krajih napram našim ljudem, presega že vse. Ker ne morejo z vsemi napravami in obmejnimi stražami, ki jih imajo, zapreti pot preko meje, skušajo z zahrbtnostjo priti na sled onim, kateri prepeljujejo ljudi preko meje. Tako je v Studenem prišel nekega dne k mladeniču, ki je delal na njivi, tujec in ga prosil, če bi ga spremlil preko meje. Dogovorila sta se poleg drugega tudi za plačilo. Ko pa sta se napotila proti meji in hodila še nekaj časa, ga je tujec ustavil in ga aretiral s pomočjo orožnikov, ki so skočili iz za-

sede. Mladenič je v zaporu in čaka obsodbe.

Nekega drugega fanta iz Studenega so obdolžili, da je spremljal ljudi čez mejo, vsled česar so ga aretirali in obsodili na šest mesecev zopora in plačilo globe. V zaporu so ga tako preteplili, da ni mogel na noge teden dni.

Po par volov so vzeli dvema domačinoma iz hleva, ker nista mogla dokazati, da niso voli vthiotapljeni. Škoda ki jo na ta način povzročajo našim ljudem gre v tisoče in kaj pomeni tako postopanje za našega ubogega kmetiča v današnjih gospodarskih težkočah, si lahko predstavljamo.

ITALIJANI SO RAZBILI SPOMINSKO PLOŠČO SIMONA GREGORČIČA DVETISOČLETNA CIVILIZACIJA SE UVELJAVLJA

»Slovenec« 10. jula piše: Italijanska roka, ki tako neusmiljeno tepe ubogo slovensko rajo na Primorskem, se ne ustavi več niti pri mrtvem kamenu ki nosi še spomin na slovensko kulturo. Dokaz? Evo najnovejši dogodek v Ribemberku pri Gorici:

Kdor je bil kdaj v Ribemberku tak okoli cerkve, se gotovo spominja prijazne kaplanije za kostanj ob trgu. Nad vhodom te hiše je bila vzdignana mornarnata spominska plošča Simona Gregorčiču. Zlati napis in kitica iz pesmi »Slovo od Ribemberka« sta govorila tujcu, ki je začel v ta kraj, da je naš goriški Slavček bival tukaj nad osem let, da je pastiroval med ribemberškimi ovčami, da je tu opeval one »vinske griče« in brepenel »nazaj v planinski raj«, da je tudi tu soški pevec ljubil svojo slovensko grudo in rod na njej. Kmalu po vojni, ker je ta hiša zaradi pomanjkanja pastirjev prazna, so se vanjo vselili orožniki. Danes te plošče ni več. Baš na Vidov dan, 28. junija t. l. jo je ista roka, ki bahavo dviga proti nebu simbole dvatisočletne rimske kulture, podrla s svojega mesta in razbila.

Proti koncu meseca junija je namreč prejel ribemberški občinski načelnik ki je seveda Italijan, ukaz da mora ploščo čimprej odstraniti. Imenovanega dne je prišla pred kaplanijo skupina delavcev, ki jih je

najel občinski urad. Najprej so skušali odstraniti celo ploščo. Ko ni bilo tega mogoče, so ploščo razbili na sedem kesov, pomotali jih na tla ter nato naložili na voz in odpeljali v — občinski hlev!

Ljudstvo je molče sklonilo glave. A še isti dan zvečer so zažareli kresovi vse napolni od gričih, da, prav na onih mīkavnih gričih, ki je soški pevec ubiral v svoje strune njihovo lepoto. Še več... Tudi nekaj strelcov je zamolklo jeknilo pod nebo — ah, pod tisto popolno vipavsko, goriško nebo, ki je danes kakor nasičeno tegobe, pritenjen vzdihov, solza in kletev, ki se dan za dnem, noč za nočjo vijole boleče iz našega ponižanega ljudstva. — In potem? Kakor navadno. Najstrožje preiskave po vsej fari, doslej brez uspeha.

Spominsko ploščo slovenskega pesnika so razbili tisti, ki so tako vpili o barbarstvu pred vsem svetom, ko so pri nas odstranili trogirске leve, simbole suženstva našega naroda, s katerimi utemeljuje fašistična Italija svojo propagando za zasedbo naše Dalmacije! Kaj poreče kulturni svet na to? Pozivljemo naš Penklub naj o dogodku obvesti matico v Londonu in jo prosí, da protestira proti barbarškemu dejanju v Ribembergu.

ALI JE RES?

St. Peter na Krasu, julija 1933. (Agis). — Iz Trsta prihajajo čimdalje bolj strašne vesti, ki se širijo po naših vaseh od ust do ust in razburjajo ljudi. Mizerija, ki vlada med brezposelnimi v Trstu, narašča dan za dnem. Mnogo jih je vsled večmesečnega stradanja podle-

glo raznim boleznim, ki so jih rešile trpljenja. Grozna in skoraj neverjetna pa je vest, da so se brezposelni delavci (15 po številu) zbrali in zaprli v neko sobo, kjer so spustili plin in se tako s smrtjo rešili nadaljnega stradanja in skrbi.

Pošta v Il. Bistrici je prišla v roke Italijana

Reka, dne 28. junija 1933. (Agis). — Vsa vojvna leta je vodila pošto v Il. Bistrici Slovenka in so bili poštni nastavljenici tudi sami domačini. Sicer je morala poštna upraviteljica, odkar se je režim postril, biti na razpolago raznim činiteljem in dajati potrebne informacije. Imela je tudi razne naloge ki jih je morala izvrševati kot prelistovanje knjig, ki so prihajale po pošti zlasti slovenskih i. dru. Pred dnevi pa je poštno upravo v Bistrici, prevzel novi došli Italijan. Novi upravni je takoj odsvolil uradnika Starčeva in Fani Bizjakovoj, ki sta bili dolgo let zaposleni v poštnem uradu. Tretja nastavljenka uradnica Uršičeva, ki je tudi domačinka, je pa prejela odpoved. Novi upravnik je nadomestil odslovljene uradnice z nekimi uradnikom Italijanom in uradnico Marico Srebrničevico iz Solkana. — Nov zakon in nova navodila, po katerih se ravnavo fašistični sindikati v drugih primerih točno in vestno, so v tem slučaju popolnoma pregledali. Ker je novodoločeno poštno oboje pristojno izven območja Reške pokrajine, jih glasom novih sindikalnih odredb ne bi smeli sprejeti v službo.

Poštni urad v Il. Bistrici, je zlasti v zadnjih letih, ko je postalo tu nekako vojaško središče, bil v stalnem nadzorstvu. Vedno so prežali na priliko, da bi odvzeli upravo in jo izročili vestnim in zanesljivim fašističnim rokam, kar jim je končno uspelo!

Kako je Italija uništila istarsko selo

Slučaj Muna na Čičariji.

Mune, julija 1933. Do pred rat naše je selo na Čičariji izgledalo jedno od najlepših i naprednijih, a mogli bi reći, da je bilo gotovo kao jedan maleni gradić i upravo smo se ponosili našim selom, a naši susjedi su nam zavidjali. Ali poslije rata, a osobito ovih par zadnjih godina, savsvoim se preokrenulo. Kuće naše već nisu onako uređene, pjesme se uopće ne čuju, sve je mrtvo. Prije rata mi smo mnogo zaradivali u stranom svijetu. Naš je bio glavni zanat trgovanje sa otcum u Češkoj i Moravskoj, a i u Njemačkoj, te smo lijepe prosperirali i naše obitelji i gospodarstvo uzdržavali. Ali sad je trgovina za nas propala, jer naši nam vladodršci ne daju dozvole da idemo u svijet nego nas drže, kao što liječnik drži tuberkuloznog čovjeka sa injekcijama da mu produži život za par sati. Mi smo pušteni na milost i nemilost. Naša imanja sve više propadaju, nikada prije nismo znali što znači pojam »imanje na bubanj«, ali sada znamo, jer nam je prošle godine otišlo na bubanj ništa manje nego 19 gospodara, a izgleda da će ove godine još i više, jer dug kojega smo silom prilika učinili nemogućim isplatiti, a nameti su svakim danom sve veći. Ako Bog ne okrene pamet našim tiranima, naše će selo, a isto i sela naših susjeda, za par godina izgledati kao ruševina. Evo do takvog su nas blagostanja dotjerali naši kulturnoekonomisti. — Čič.

ODKOD MOTIJO ITALIJANI LJUBLJANSKO POSTAJO?

V Gorici, Idriji in Postojni so take postaje, ki imajo edino nalogo, da motijo ljubljansko radioodajno postajo. Do sedaj sta bili taki postaji samo v Gorici in Idriji. Pred kratkim so postavili tako postajo baže tudi v Postojni. V Gorici je taka postaja na kvesturi. Saj se vidi s ceste velika antena. Na teh postajah pa je uradnik, ki dobro obvlada slovenski jezik. Kadar so na programu ljubljanske postaje poročila, slovenska beseda ali petje tedaj oddajajo te radio-postaje motnje in isti valovni dolžini kot ljubljanska postaja. Motnje so tako hude, da je nemogoče poslušati radio. Ali ne bi bilo mogoče teh motenj preprečiti, posebno ko se čuti tudi na jugoslovenskem ozemlju? — Slovenec.

»Dopolavoro« v Idriji

Žiri, julija 1933 (Agis). — Ker niso uspeli niti z lepimi in niti z obljubami, da bi zvalili naše ljudi v njihove organizacije, so pričeli uporabljati grožnje. Tako so bili primorani, da se včlanijo v Idrijski »Dopolavoro« člani raznih bivših slovenskih organizacij, kar jih še ostalo tu. Poslali so jim pozive in odzvali so se seveda vsi tisti, katerim bi v nasprotnem slučaju laško gospodarstvo lahko preskrbelo službeno odpoved ali pa bi jim škodovalo drugače.

UMRO GIOVANNI MICELI DIREKTOR RIJEČKE »VEDETTE D'ITALIA«

Rijeka, 6. jula. — Danas u jutro umro je od klenuti srca direktor riječke »Vedetta d'Italia« Giovanni Miceli. Giovanni Miceli je jedan od najstarijih talijanskih novinara. Prije rata bio je član mnogih talijanskih redakcija, a poslije rata od 1924 god. bio je direktor riječke »Vedette d'Italia«. Redakciju »Vedette« preuzeo je po njegovoj smrti Arnaldo Viola. Rodom je bio iz Napulja i doselio se u našu zemlju poslije rata, ali mrzio je strašno sve što je slavensko i davao je punog maha toj svojoj mržnji u »Vedette«, koja je bila uvijek gadno otrovna, kad je govorila o nama.

Italija sprema rat!

U STRATEŠKIM GALERIJAMA UZ RIJEČKU GRANICU DOŠLO JE DO VELIKE EKSPLOZIJE I MNOGO JE RADNIKA POGINULO

Sušak, 11. jula. U posljednje vrijeme opažaju se na brdu Sv. Katarine nad Riječkom radovi ka oda se ulazi negdje duboko u podzemlje. Po svemu se čini da je čitavo brdo izdubeno podzemnim hodnicima itd. da je na izgradnje položaje dovezena najteža artiljerija i druga ratna sprema. Talijani su u masama palili mine bušeći brdo. Tutnjava mina čula se na milje daleko, a Talijani su, da budu još smješnjiji, izgradili visoke tajne zidove za maskiranje, kako se sa Rijeke i Sušaka, a naročito iz Trsta i sušačke okolice ne bi vidjelo što oni sve rade. Medjutim se i usprkos toga čula jasna eksplozija svake pojedine mine, kojih je nabrojen ona hiljade. Noću se čulo muklo vrtnanje teških motornih svrdala, koja su bu-

šila stijene. Isto tako je Talijanima bilo teško da usprkos najrigoroznijeg čuvanja brda i radnika, koji su tamo zaposleni, ne prođu u javnost mnogi detalji tih radova. Medjutim kako se saznaje u noći od četvrtka na petak došlo je do eksplozije u unutrašnjim galerijama i od ove eksplozije nastradalo je više radnika i vojnika. U čemu je bila zapravo stvar nije nam poznato, ali su u petak ujutro iz unutrašnjih rovova doveli na površinu čitavu seriju radnika i nosili ih na nosilkama napolje te ih prenašali sa ambulantskim kolima u vojničku bolnicu. Koliko ima tih radnika i da li ima među njima i mrtvih, ne zna se tačno isto tako kao ni to od čega je došlo do te nesreće.

VOJAŠKE NAPRAVE V IDRIJI IN OKOLICI

Ziri, jula 1933 (Agis). — Kakor vsi drugi veći kraji ob meji, tako je tudi Idrija postala tekem let nekaj vojaški center za okolico. V raznih napravah, ki jih gradijo v Idriji in v neposredni bližini mesta delajo z veliko naglaco. Dan za dnevom razrejujejo, dnevno najmanj dvanajstkrat, kar povzroča močne detonacije in ima človek občutek, ko da je vojna.

Na Podretejo dovažajo na vozovih, ki so pokriti. Kaj je na teh vozovih nihče ne ve, vsekakor pa vojaški material.

V dolini iz Idrije ob Idrijci proti Belligi, kjer je bilo svoj čas najbolj priljubljeno idrijsko sprehajališče, je pot prepovedana za civiliste. Tu je vsepolno kavern, rovov in drugih naprav.

Na desni in levi strani hudournika Nikove ki gre v smeri proti Vojskem, delajo kaverne in druge utrube. Točno sicer nobeden ne ve kaj in kako, ker kdor gre mimo (če sploh puste), se ne sme nikamor ozreti, če se pa pregreši, je aretiran in plača najmanj 500 lir globe.

Vojaške naprave so ograjene, ponekod tudi z do 4 m visokim lesenim plotom, ki je pobarvan s različnimi barvami. Ta plot večkrat prebarvajo, po-

zimi belo-sivo, spomladi in poleti pa temno in svetlo zeleno tako, da odgovarja barvi okrožajočega terena.

Ziri, jula 1933. (Agis). — Bivše posestvo »pri Podobniku« za Hribcem (pri Idriji) so vojaške oblasti odvzele lastniku in mu v zameno dale neko posestvo pri Cerknem, ki je bilo prodano vsled dolgov. Hrib so splanirali in na novi, sicer še vedno precej visoki ravni, so že pred časom sezidali štiri vojašnice v obliki pravokotnika. V treh so nastanjeni vojaki, v četrti pa oficirji. Vojašnice so dvonadstropne, zidane z armiranim betonom in deloma z rdečo opeko; notranjščina je moderno opremljena.

Ker rezervoar idrijskega vodovoda ne bi zadostoval tudi za vojaščino, so v neposredni bližini vojašnic naredili nov rezervoar, po najnovejših, tiplčno vojaških načrtih.

Na vrh »Zelj« gradijo stanovanjsko poslopje za oficirje, ki je deloma že končano. Stavba ima lepo fasado in je tudi v notranjosti lepo izdelana.

Pri kmetu »Lazarju« v bližini cerkve sv. Antona pa delajo enonadstropno stanovanjsko hišo za podoficirje. Stavba je bolj ekonomično zidana kot ona za oficirje in je že skoraj končana.

Pismo iz Dutovlj

Dutovlje, 8. jula 1933. — Agis.

Italijanska kultura

Staljno prodira med naše ljudi na Krasu in žanje res lepe uspehe. Po tolikih letih koncentrirane šolske vzgoje, otroških vrtcev, mladinskih fašističnih organizacij, v katere vlačijo naše otroke, vsesplošnega navduševanja in podobnih pristnih italijanskih metod, se je naša mladina že toliko daleč povzpela, da sploh nič ne zna. Naj ji še tako vtepa-jo tujo misel in tujo besedo, dosežejo vedno isto: da nobeden otrok skoraj nič italijanskega ne razume. Njih matere se spričo tega po pravici jezijo, da šola po nepotrebnem samo muči in blodi otroke, ko bi bilo vendar veliko bolje, če bi doma delali. Tiste, ki hodijo v Trst, ali ki so imele že prej količkaj opraviti z Italijani, s posmehom govoprijo o novi šoli: Bog pomagaj, me smo bile stare pa smo se same dosti več naučile in nam tudi gre. Ti pa vsi skupaj ne znajo zložiti italijanskega pisma. In če jim daš »Piccolo« v roke, ga ne bodo razumeli, da bi vsaj videli, kakšne neumnosti kvasijo tam notri o nas.

V gospodarske oziru

se njihovo delo podobno izteka. Miljski župan Gorlato, ki je ime kamnolome v Sesljanu, Nabrežini in na Repentabru, je šel pozlo. Nekod gredo njegovi dolgo-ki v stotisooe. Poravnal se je z dolžniki, ki so dobili v najboljšem slučaju 40 odstotkov. Tako je kamena industrija skoro popolnoma na tleh. Nekaj malega še dela Caharija, vsega komaj par delavcev; po majhnih kamnolomih, raztresenih po Krasu se še včasih kaj zgane, dosti ne. Če kje rabijo, ne naročajo nabrežinskega kamna, ki je bolj mehak. Rajši zbirajo poseben kamen »repence« z Repentabra, ki je bolj trd, bolj siv in ima več okamenin. Tudi rdeči drstel gre klaverno.

Nova cesta,

ki so jo napravili do pod Dutovelj, se je ustavila. Ni denarja in tudi ne vedo, kod naj bi šla, ali skozi vas, kjer je zdaj zelo ozko in bi morali razširiti in podrediti več hiš, ali bodo napravili ovinek. Sicer so jo dobro speljali. Pod Repentabrom so jo »pri štefanu« globoko zasekali, da ni rebri. Tudi gladka je, kakor miza. V tem so res majstori. Ali kaj bomo imeli mi od nje, kaj naj delamo; če je za avtomobil, mi pa avtov nimamo, saj še volov kmaču ne bo. Delali so jo skoro sami domačini, le vsak deseti je moral biti invalid iz Istre ali iz Trsta. Tako so prišli na delo ljudje brez rok ali nog, pa naj so bili zmogni ali ne. Domačini, ki smo že itak razdraženi radi pomanjkanja in radi nepretrganega iskanja zaslužka, so občutili to kakor neki pristiki in so začeli godrnjati in zbadati tujce. Nekateri izmed teh niso

vzdržali in so se umeknili. Značilno je to za raspoloženje med ljudstvom, ki se je že naveličalo trpeti in molčati. Borba za kruh je silnejša od obzirnosti in usmiljenja, vsakdo hoče iz kakršne koli možnosti iztisniti vsaj nekaj za se in izpodrinuti tujca, ki mu ga, ne vedno iz sočutja, marveč pogosto zaradi italijanskega mišljenja, vsiljujejo oblasti. Sicer so pa vsa ta dela bolj pesek v oči, le videz italijanske moči in bogastva, zboljševanje razmer, kakor pravijo oni. Nekod morajo človeka zaposliti, sicer se bi jim že zdavnaj po državi uprli in jih vrgli s prestolov, a vse to zaleže le za nekoliko časa. Ljudje stradajo kljub temu in vedno bolj.

Nekaj sličnega se je zgodilo ob košnji.

Ker je bilo v prejšnjih časih veliko naših moških zaposlenih v kamnolomih ali v ladjedelnicah, so prihajali v tem času na Kras Tolminci in Beneški Slovenci, da je bilo seno hitreje spravljeno. Danes so moški doma in brez dela, zato so se navadi uprli in ker so organizirani po sindikatih, so določili, naj bodo kosci samo domačini.

Zeleznica,

ki vodi proti Stanjevu v Vipavsko dolino, je skoraj brez pomena. Vlaki so prazni, kjer je bilo več uradnikov, je zdaj komaj en privatist. Blagovnega prometa ni, ljudje nimajo denarja, meščani si podobnih zabav ne morejo več privoščiti. Vozijo bolj korjere.

Tudi letoviščarjev ni.

Nekdaj je zmanjkovalo sob, gostilničarji niso mogli vse postreči. Tržačanov je bilo vsepovsod dosti, ki so se sprehajali v poletnih oblekah, balnali, navijali gramofone, jedli in pili dobro — danes se tem krajem poletnega ugodja in razvedrila oddaleč ognejo. Če prideja na deželo, se avtomobil ne vstavlja več pred znanimi gostilnam, pri gostoljubnih Kraševcih, ampak zapeljejo na kakšno ravno in tam na travniku razvijejo svoje zavitke, použijejo in zalijejo še s pijačo, ki so jo tudi s seboj prinesli, in to je vsa »festa«. Tako praktično obubožani Tržčani ob morju, n. pr. v Sesljanu, odkar so jih osrečili Italijani. Ni čuda, da se onim, ki so videli, kako je svoje dni v mestu vrvelo in se bogastvo od vseh strani zgrinjalo, izvine iz prsi pobožen vzdih: Benedetta l' Austria. Italijanov so že do grla siti, zaradi njih so brez dela; mesto brez življenja prazno in pusto in samo na skritem sme človek sanjati, kako je bilo in kako bi lahko ostalo, če ne bi nikoli prišli gori njihovi lačni bratje z juga, ki so jih takrat zaslepljeni od golega navdušenja ljudje pozdravljali kot osvoboditelje.

(Pismo iz Istre)

FAŠIZEM IN DENARNE ZADRUGE V JULIJSKI KRAJINI

»Bog je visoko, a Rim daleko!« Ta pregovor je za nas ki se nahajamo v naši tužni Istri vsakdanji kruh. Koliko krivic ne samo v jezikovnem pogledu temveč tudi v gospodarskem pogledu, smo v enem desetletju pretrpeli. Vsaki dan, ko se vzdignemo z naših bogih postelj, strahom otpremo naša vrata, da ne slišimo spet kakšno novo breme, ki se nam nemilostno naklada na naša ramena. Po tolikih in tolikih takšnih pretresljajev naj Vam opišem to novo breme:

Naše denarne zadruge, ki so bile raztresene po celi Istri niso bile za nas ono kar smo si želeli ali kolikor malo kar so nam gospodarsko pomagale je bilo za nas reveže od velike koristi.

Gospodom v Puli pa ker im je šlo za razne stolčke, so jim bile te zadruge na poti za to so osnovali novo centralno zadrugo, v katero so se morale včlaniti vse zadruge. Ker naše zadruge o tem koraku niso hotele nič slišati zato su začeli nas obrekovati v Rimu, ki je za nas daleč, kakor je bil tudi Dunaj, ter tudi ono kar so si želeli, tudi dosegli. Druga ni bilo niti pričakovati. Kedaj je revež dobil, posebno v naš »sončni in lepi domovini« pravico, kje človek postane še le takrat ko ima na prsih par svetinj. Namreč po obrekovanju so vsem zadrugam imenovani komisariji in večim delom taki, ki niso imeli pojma o poslovanju denarnih zavodov ter tako nekateri so pokradli denar, ali pa nekateri su popolnoma pozabili tirjati dolžnike in pustili da menice dospejo.

Ko je to njihova centrala v Puli spoznala in se bala da se ne bi kašnega dne na njo kazalo s prstom in pripodabljalo njihovo karikaturu z drugim enakimi centralami v Trstu in Gorici, počeli so dalje hujskati in obrekovati ter dosegli, da se je enako dogodilo v tržaški in goriški pokrajini. Ko so to vse dosegli so začeli jokati in stokati

ter večim delom zvrčati krivdo na druge. Češ da terjatve istarskih zadrug niso nič vredne, dalo se je denar brez garancije in istarski kmet je »bog ne bo mogel poravnati svojih dolgov in člani zadrug, ki jamce z neomejenim jamstvom, nimajo nič, in vsled tega zavodi v tržaški pokrajini in v goriški morate na svojih terjativah pustiti, če že ne morete vse črtati. Poleg tega so se obračali v Rim, da tudi on priskoči na pomoč s kakšno podporo. Vse so dosegli in sicer, da so jim zavodi v Trstu in v Gorici popustili oko 50% na svojih terjativah. Tudi Rim jim je priskočil na pomoč in to v svrhu, da se omaga vbolega istarskega kmeta.

Bili smo vsi zadovoljni s to potezo gospodov v Puli ter mislili vseeno: kakše krat se kdo spomne na nas. No to naše upaje je kratko trajalo, ker danas ko so oni zakrivil, da so postale zadruge pasivne, radi nesposobnih komisarijev, ki so bili imenovani zadrugam kateri komisariji ni so vedli ni da treba menice, če že jih kmet ni mogel plačati, zamenjati z novim menicami, tirjajo od članov, da krijejo dolgove zadrug in to ne samo po znižem postotku temveč po sto po sto. Sedaj so spoznali menice ter zahtjevali od kmeta, ali naj plača svoj del v gotovini ali pa naj podpiše menico za svoj del. Gospodje, pri današnji mizeriji in uboštvo zahtevate od kmeta da plačuje dolgove in pogreške, ki ste jih Vi napravili ni na mestu. Kam ste dali prihranke, ki ste jih zaslužili pri plačilu dolgov na goriškem in tržaškem, kje ste ravno tako oškodovali vbolega kmeta, ker tudi tam ni so v takem stanu, da svoje terjatve darujejo. Ali niso bili dotični prihranki in pomoč iz Rima namenjeni ravno v svrhu, da se ne postopa tako na naravnem način z istarskim vboгим kmetom! In ti Rim nisi še spoznal tvojih istarskih pajdašev! Zaman je naše vprašanje, ker za nas velja naslovljeni pregovor.

PROTI SLOVENSKI PRIDIGI

K kapucinom v Sv. Križu na Vipavskem sta se nedavno pripeljala prefekt Trotta in kvester Modesti. Kakor gre glas po Vipavskem, sta gajala ravnanje kapucinov, ki pridigajo ljudstvu v slovenščini. Svoječasno so namreč kapucini pridigali v italijanskem jeziku. Ljudstvo pa je opustilo njihovo cerkev. Patrj so bili primorani naučiti se slovenščine. Slovenskega jezika pa posvetne oblasti ne morejo trpeti. (»Slovenec«).

NOVOMAŠNIKI GORIŠKEGA SEMENIŠČA

»Slovenec piše: Novomašniki goriškega semenišča so bili letos posvečeni v tržaški stolnici. Posvetil jih je tržaški škof dr. Alojzij Fogar« nedeljo 2. julija. Za goriško škofijo sta bila posvečena gospoda:

Mesař Lojze iz Volčjega grada pri Komnu, novo mašo jebral 9. julija v Komnu; Pilař Anton, iz Štanjela, nova maša bo 16. t. m. v Štanjelu.

Za tržaško škofijo so bili posvečeni gospodje: Križmanič France (ime je bilo potujčeno v Crismani) iz Bazovice, nova maša 9. julija v Bazovici; Miklavčič Polde (rodbinsko ime potujčeno v Nicoluzzi) iz Trsta, nova maša dne 9. julija v cerkvi sv. Antona v Trstu; Vecchiet Mirko iz Skednja pri Trstu, nova maša 9. julija v

Skednju; Pa ič Kazimir iz Cvetanja v Istri, nova maša 9. julija.

Posvečen je bil tudi misijonar Mikla včič Ivan, ki je študiral v notranjosti Italije. Novo mašo je pel istega dne kakor njegov brat Miklavčič Polde v cerkvi sv. Antona v Trstu. — Subdiakonat je prejel Milanovič Šime iz Šume pri sv. Petru.

LATINSKO PETJE MESTO SLOVENSKEGA

Danes se pričnejo v Trstu i v Gorici posebni pevski tečaj za učitelje. Učitelje bodo učili, kako naj čimbolj praktično poučijo gregorijansko petje v ljudskih šolah. Vpeljali bodo tako zvano metodo »Ward«, ki jo je sestavila gospa Wardova, Italijanka, nom gre zato, da vzgojijo čim več učiteljev, ki bi bili sposobni poučevanja latinskega petja. Ti naj bi potem učili koral slovenske otroke, da bi lahko nastopili v cerkvi in tako polagoma izpodrinili slovenski jezik. Korral bo tako postal raznarodovalno sredstvo v fašističnih rokah. Slovenski otroci bodo seveda zbaro peli, ker razumejo latinsko. Minister Fedele je podelil gospe Wardovi zlato svetinjo v priznanje za njene zasluge. (»Slovenec«)

KATOLIČKA DRUŠTVA U ZAGREBU ZA JULIJSKU KRAJINU ISTARSKO VEČE U »KAŽOTIČEVOJ DVORANI«

»Hrvatska Straža« donosi dne 2. jula ovaj članak: Zadnjim svojim nastupom na Petrovo na večer u Kažotičevoj dvorani katolička društva, koja vode vrijedni oci dominikovci u maksimirskoj koloniji, slavila su mali jubilej svojih priredaba. To je bila četrdeseta priredba, kojom su se prikazali javnosti, a bila je posvećena odsječnoj grani našeg narodnog stabla, koja polagano vene pod pritiskom tudinskih maglušina i čeka zračak sunca da joj se s vedrog neba nasmiješi. Interesantno je, da je inicijativa za ovu uspješnu priredbu došla spontano iz sredine tih mladih katoličkih društava, koja su si stavila u program svog uspiješnog djelovanja upoznavanje svojih članova i svoje okolice sa svim vrednotama, koje cijeli naš katolički narod i njegovi pojedini dijelovi u sebi nose, te sa svim potrebama, koje mu sadašnjica nameće i kojima će oni prema svojim silama nastojati da doskoče. Za ovu priredbu spremili su se sa mnogo piletata i ljubavi pa je i uspjeh bio takav, da je očito iznenadio i one, koji su već i dosad vidjeli na maksimirskoj pozornici dugi niz vrijednih nastupa.

Nad pozornicom se uzdigla okićena slika najvećeg rodoljuba i borca Istre pok. biskupa Dobrile (koju je upravo za ovu priredbu izradio poznati naš slikar Slavko Tomerlin), jer njegov duh još uvijek bdije nad onim dragim ispaćenim selima, u kojima naš živalj trpi i strada, kao što je bdio i dok je taj duh boravio u smrtnome tijelu.

Pozdravni govor, u kojemu je prikazao cilj ove priredbe, izrekao je D. Mance, a zatim su se nanizale raznolike točke programa, ali jedinstvene i po izboru i po dobroj izvedbi. Pet deklamacija »Mojoj Istri«, »Hrvatskoj Istri«, »Pjesma mladih istarskih bjeGUNACA«, »Učka«, i »Nad knjigom povijesti roda moga« dale su na usta dobre dječeposeban štimung i u ritmovima izrazili čuv-

stva, koja svakoga plemenitoga Hrvata prožmu pri pomisli na istarsku našu braću. Posebno raspoloženje zavladalo je, kad je tamburaški zbor Kažotičeve dvorane uz dvoglasno pjevanje ženskog pjev. zbora (preko 20 pjevačica) izveo istarsku koračnicu »Krasna zemljo« i »Istarsku himnu »Predobri Bože«, koje je uglazbio poznati istarski glazbenik Matko Brajša-Rašan.

G. V. S. istarski izbjeglica, u svom predavanju iznio je kratki historijat Istre od prije rata do danas, a zatim se zaustavio na sadašnjim teškim vjerskim, kulturnim, socijalnim i ekonomskim prilikama. Mnogima su izmili suze na oči, kad su čuli u nekoliko ilustrativnih slika bespomoćno stanje dobre i herojske naše braće, koje je vrlo uspješno g. predavač prikazao.

Kruna priredbe bila je slika u jednom činu »Vila s Učke gore«, koju su izvele Mlade Kruničarke i Kruničari. Istarsku pjesmu pjevaju dječica i tješe se u njoj, u tudim školama bez materinskog jezika teško im je i neprijatno, te čeznu za svojom učiteljicom, koja je morala odseliti. Nadaju se, a njihova nada simbol je i težnja svih naših Istrana, i u toj nađi u bolju budućnost opijaju se i njuhavaju i u njoj sanjaju najljepše sanje. A kada će se ta njihova nada ostvariti? To je pitanje, koje treba da je svima nama svagdano na usnama.

Deklamatori, glumci, pjevači, tamburaši u svom nastupu i izvedbi, bili su na visini i zaslužuju svako priznanje. Svako priznanje zaslužuje cijela ova priredba, a po svojoj ideji i tendenciji neka posluži kao poticaj i drugim našim društvima, koja neka uvijek imaju na pameti siroticu Istru i o njoj pričaju svojim članovima i cijeloj svojoj okolini pripremajući tako onaj toliko potrebiti i toliko željkovani dan njenog — uskrsnuća.

Ova uspješna priredba ponovila se u nedjelju 2. o. mj. u 8 sati navečer.

RAZSTAVA NAŠEGA ZASUŽNJENEGA OZEMLJA V LJUBLJANI

Ljubljana, 9. julija 1933

V okviru velikih sokolskih svečanosti se je vršila tudi razstava o Primorju in Koroški. Razstava se je že zaključila 8. t. m.

Kdor je posetil to razstavo je lahko dobil samo bežno sliko tega kar smo imeli. Le v glavnih obrisih si je lahko tuje, saj tem je bila razstava v prvi vrsti namenjena, predložiti ono, kar se je zgodilo in se godi v Primorju in na Koroškem. Ako se ne bi ozirali na to, da je bila razstava v prvi vrsti namenjena izletnikom iz inozemstva, bi lahko trdili, da je bila skoro premalo popolna. Vendar pa je nameno, ki so ga priveditelji pri tem nasledovali, bil v polni meri dosežen in treba se jim je le zahvaliti za požrtvovalnost in delstvo, da so znali tako lepo, sicer skromno, izriniti priliko, da pokažejo našo največjo rano tudi svetu. Brez večjega pompa se je otvorila in šla je mimo, ko, da jo skoro ne bi bilo. Vendar pa so se ljudje stalno vrstili, v glavnih zletnih dneh pa je bil skoro naval. Zlasti je obiskalo razstavo mnogo Čehov, ki čutijo do tega našega vprašanja zelo veliko razumevanje in ki čutijo do Italij, fašizma gotovo veliko sovraštvo, saj so bili tudi sami ponovno najgloblje od njega žaljeni. Naš problem jim je skoro vsem dobro znan.

Razstava je obsegala skoro pol paviljona. Na stenah vise nekako po kronološkem redu slike požogov raznih domov in drugih grozodejstev faš. »revolucije«. Pod steklom pa so razni drugi dokumenti iz koroškega plebiscita itd. Najbolj vidno mesto na razstavi zavzemajo gotovo prapori iz naših krajev. Tako se tukaj prapori pevskih društev iz Trsta, Nabrežine, Boljunca, prapori »Sokola« iz Gorice, Il. Bistrice, Trsta, Telovadnega društva iz Idrije ter prapori Brezovške čitalnice, katerega hrani »Orjem« — Trbovlje. Tako so danes ti prapori, nekdanji znak življenja, le še znak umiranja a obenem simbol vstajanja. Našo kulturno moč v Primorju kaže slika nekdanjih naših šol, ki pa visi tu z napisom »Pokopališče naših šol v Jul. Krajini«. Dalje so tu grafične karte, ki predstavljajo mešetarnje z našo zemljo in meje, ki so jih predlagali dolgi rezultati štetja v Trstu 1910 itd. Okoli 6 zemljevidov kaže narodnostno stanje na Koroškem, stanje šol, uradno ljudsko štetje, štetje po občinah itd. Na koncu pa so še razstavljene knjige, ki jih rabijo za potujčevanje naše mladine v utrakvističnih šolah.

Preveč bi bilo naštevati vse podrobnosti. Saj vsaka najmanjša tu razstavljena stvar, ki je sama na sebi še tako brezpomembna, pomeni za nas nekaj kar so nam vzeli: pravico do življenja, pravico do skupnega narodnega življenja.

Kip Toneta Kralja: Okrnjena Slovenija (brez Koroške in Primorja) predstavlja mladeniča brez udov. In če ne bi imeli onega velikega upanja v gotovo zmago pravice in naših pravičnih zahtev, bi se nam bilo bati, da majhni kot smo, shiramo ko človek brez udov.

Razstava je gotovo dosegla svoj moralen uspeh in želeli bi bilo le, da bi se tudi v Ljubljani v kratkem priredila večja razstava, ki bi nam v vseh podrobnostih predložila razvoj in položaj naših v suženjstvu. Dobiti moramo vsi stvarno sliko kar smo zgubili, šele potem bomo znali res pravilno ceniti to izgubo za naš narod.

Emigrantska manifestacija v Beli Krajini

Vedno večji razmah zavzema delo, ki ga je začrtalo emigrantsko društvo »Krn« za okraja Črnomelj—Metlika. Emigrantska združenja iz cele Julijske Krajine so začela pošiljati prijave. Zdržimo se 6. avgusta pod okriljem bratskega društva Krn v Črnomlju. V mislih hočemo ta dan kreniti od vrhunca Triglava, mimo zemlje ponižanih od Krna, zelene Goriške, mimo grobov naših žrtev tja dolj do konca tužne Istre. Tu je pot, ki nas vodi mimo zatiranih in ponižanih k pravici in rešnici.

Spominjali se bomo onih, ki so darovali življenje v pokrepitve našega dela. Prijavili so se možnje-govorniki, ki bodo z besedo opisali našega trpinca. Oglasil se je tudi naš sivolasi »Podkrnski sin« — naša ieklena grča, ki bo opisal življenje in trpljenje goriških Slovencev od časa »Sempaskega tabora« (18. oktobra bo 65 let) pa do suženjstva. Drugi govorniki bodo podali žalostno sliko našega izmučenega naroda, ki je skozi generacijo kljuboval nasilju za končno zmago. Služil je gorje naš pokojni Gregorčič in v preroških besedah opisal krvavo Sočo.

Popoldne bo sledila svečana akademija s programom, ki naš bo spominjal na brate onstran meje in obudil spomin na žalostne čase. Opozorjamo vsa društva, ki mislijo nastopiti na svečani akademiji, da nam pošljejo program svojega nastopa do 15. julija t. l., da se sestavi končni program. Ostalo občinstvo opozorjamo na akademijo, da pokaže z obilno udeležbo svoje zanimanje.

Po končani akademiji naj bi se vsak poiskal razvedrila v prosti zabavi na veliki vrti veselici. Tudi v tem pogledu je vsestransko preskrbljeno. Ob zvokih raznih pevskih zborov se bodo pekli jančki v spremstvu mladih prašičkov. Točila se bo pristna belokranjska kapljica naših najboljših vinskih gor, na razpolago bodo tudi mrzla in topla jedila in čaša črne kave. Naše žene bodo skrbele za zabavo s srečolovom in šaljivo pošto. Dobro znana črnomeljska godba bo pridno igrala.

(Krn)

ZASEDANJE EMIGRANTSKEGA DIREKTORIJA

29. julija v Ljubljani

Redna seja zveznega emigrantskega direktorija dne 29. junija v Ljubljani se je pričela

s počastitvijo spomina velikega pokojnika Vekoslava Spinčiča.

V kratkem referatu se je zvezni predsednik dr. Čok dotaknil nekaterih točk zunajno-političnega položaja ki prihajajo v zvezo z naše emigrantske akcije, propagando in cilji. Ugotovil je velik razvoj naše propagande v državi v zadnjih mesecih, obenem pa tudi opozoril na nevarnost, in zožitve, ki je pretjio prav v zadnjem času.

Anketa o meddruštvenih odnošajih v Ljubljani,

začrtana na predzadnji seji direktorija se žal ni mogla izvesti do konca, ker ni misel sodelovanja v gotovih skupnih zadevah dozorela pri vseh naših ljubljanskih društvih. Člani direktorija se bili zato mišljenja, da bi vsako forsiranje ankete znalo situacijo še poslabšati ter da je potreba zato izkati drugih poti in načinov, da se dosežejo nameni ankete.

Direktorij je moral žal ugotoviti, da se z izboljšanjem uredniške strani lista »Istra« žal ne izboljšuje tudi finančna stran našega glasila.

List »Istra« je navezan samo na svoje naročnike in bralce; ako ga ti dovoljno ne podpirajo, je zapisan hiranju. V zadnjih mesecih niso čitatelji lista sledili listu v njegovi težnji za izboljšanjem. Neredno, da celo pomanjkljivo plačevanje naročnine velikega dela naročnikov je zadušilo marsikako inicijativo, že pripravljeno na publicistično-propagandnem polju pri nas doma ter v inozemstvu.

Korist novoustanovljenega organizatorno-propagandnega odseka

se je pokazala posebno na zadnji seji direktorija, ko se je ugotovil doseženi razmah tega odseka ter se odmerile velike možnosti njegovega dela za naš problem v bodočnosti. Posebno posamezne društvene uprave vedo za tiho, pa intenzivno delo odseka, ki je obsegalo poleg številnih manjših inicijativ posebno idejni tečaj v Ljubljani ter veliko akademijo s tiskano propagando med brati Čehi o priliki zadnjega sokolskega zleta na Vidovdan.

Iz točno sestavljenega poročila statističnega odseka v Novem Sadu

je bilo mogoče kot vedno točno ugotoviti v koliko je cel aparat statističnega emigrantskega popisovanja prišel vendarle v gibanje in postopno izvrševanje. Tudi veliki emigrantski centri so se lotili popisovanje desetisočev emigrantov po glavnih mestih Jugoslavije. Izmed vseh emigrantskih društev se samo 1 društvo iz Ljubljane ni moglo odločiti, da bi pričelo s statističnim popisovanjem emigrantov, ki naj bi ugotovilo koliko ljudi naše krvi in jezika je Julijska Krajina izgubila radi svoje sedanje pripadnosti k Italiji ter koliko jih ima pravico do te zemlje.

Delegat publicističnega odseka v direktoriju

je razvil poročilo o delu onega kroga naših intelektualcev v Zagrebu, ki delajo v tem odseku, njihove načrte za bodočnost ter njihovo povezanost z delom in založniškimi načrti lista »Istra«.

Želje in predloge posameznih društev, mišljenje samega poslednjega emigrant-

KONGRES JUGOSLAVENSKIH PROFESORA I NAŠI PROFESORI EMIGRANTI

Nedavni kongres srednješkolskih profesorov iz cijele države, koji je zasjedao u Zagrebu 5 i 6 ovog meseca, raspravljajući školsko-prosvjetna i staleška pitanja koja se tiču nastavnika srednjih škola, donio je na svršetku zasjedanja opširnu rezoluciju. Iz te rezolucije donosimo, prema zagrebačkim novinama, važan pasus koji se odnosi na profesore-emigrante iz Julijske Krajine i Koroške, a koji glasi:

»Treba priznati za penziju i napredova-

UČITELJIMA IZ JULIJSKE KRAJINE

U Jugoslaviji ima nekoliko stotina učitelja iz Julijske Krajine. Ima onih koji su morali bježati iz Istre kao učitelji, a ima veliki broj i mlađih učitelja, koji su završili školovanje u Jugoslaviji. Razbacani smo i rascjepkani po cijeloj državi.

Kao jugoslavenski učitelji imamo opće dužnosti i prava kao i ostali drugovi, ali mi učitelji — emigranti iz Italije imamo i svojih posebnih, čisto emigrantskih dužnosti, u vezi sa radom naših emigrantskih organizacija.

Te dužnosti su dvojake. Naš poseban položaj i mogućnost intenzivnijeg nacionalnog rada u školama, u učiteljskim organizacijama i medju narodom. S druge strane su i čisto naša interna staleška pitanja. Ima naših starijih drugova, koji su, uza svoj rad, ostali okrnjeni prava, samo radi

MANIFESTACIJA ZA JULIJSKU KRAJINU U ČAKOVCU

9. o. mj. održan je veliki politički zbor u Čakovcu na kome je uzelo učešća oko 15 hiljada ljudi iz Zagorja, Medjimurja i Prekomurja. U povorci, koja je kretala gradom nošene su table sa raznim natpisima a medju ostalima i table s ovim napisima: »Sve za neoslobodjenu Istru«, »Živjela jugoslovenska Istra«, »Tražimo granicu do Soče« itd. Narodni poslanik iz Novog Marofa G. Andrija Jovan u svom govoru osvrnuo se i na

skega kongresa je konkretiziral direktorij glede praznovanja žalnih dni v sledećem sklepu:

V jesenskih mesecih je stala dosedaj emigracija pred dolžnostjo se spominjati v razmeroma kratkem časovnem razdoblju, kar treh žalostnih datumov, in sicer bazoviškega streljanja na 6. septembra, streljanja Gortana 17. oktobra ter usodepolnega dneva rapalske pogodbe na 12. november. Posamezna društva so se dosedaj različno spominjala tih dni kot je pač za posamezna izmed njih bil bližji srcu en ali drugi, žalni dan. Cela emigracija je pa dosedaj ugotovila, da je spominjanje vseh teh treh dni v tako kratkem časovnem razdoblju prepogosto, da prepogosti spominski dnevi dosežejo nam protivnen efekt naveličanja pri širokih ljudskih masah ter vzbudijo videz neke manije manifestiranja pri emigraciji.

Zato je zvezni direktorij sklenil, da se ima le 12. november, kot dan, iz katerega izvira vse zlo naše zemlje, praznovati od vseh emigrantskih društev kot skupen žalni dan vseh naših dosedanjih in bodočih žrtev.

Vsa društva se imajo ta dan spominjati vseh naših žrtev ter se s spominjanjem tega dneva odvežejo dolžnosti držati še ostale žalne dneve. Pač pa je društvom na svobodo dano, da poleg oficijoznega, obveznega emigrantskega žalnega dneva na dan 12. oktobra obdržijo tudi druge žalne dneve, ako se jim po lokalnih prilikah soče zdi primerno.

Petnajst let italijanskega režima v Julijski Krajini ter od teh celih enajst let strašnega fašističnega terorja

niso le zemlji, našim krajem vtisnile posebnega pečata, ampak tudi zaorale težke rane v življenje našega ljudstva, v emigracijo samo. S ponosom lahko ugotavljamo, da se je v vrste deset in desetisočev emigrantov v poldrugem desetletju vrnil le redki lažni emigrant s provokatorskimi nameni.

Da bi ostale vrste naše emigracije še vedno čiste

so razne naše emigrantske organizacije predložile, da bi se vodil osebni seznam najglavnejših in res škodljivih naših odpadnikov, ki so se vrinili v posamezne emigrantske centre. Zvezni direktorij je z vso resnostjo in opreznostjo proučeval te predloge posameznih društev ter sklenil vodenje evidence nad najnevarnejšimi odpadniki v posebnem seznamu.

V seznam imajo priti, samo na predlog posameznih društev, ter po vsestranski proučitvi in odobritvi od strani zveznega direktorija bivši veliki, narodni škodljivci našega ljudstva v Julijski Krajini. Društva naj v res težkih slučajih javijo imena in stanovanja takih elementov zveznemu direktoriju z vsemi potrebnimi točnimi podatki o njihovem protinarodnem delovanju. Zvezni direktorij bo vsak slučaj posamezno proučil, preštudiral vse okolnosti ter šele potem o tem sklepal. Od časa do časa bodo sporočena dotična imena vsem društvom na znanje in ravnanje.

Radi obilice zadev, ki se, sproti nakopičijo in čakajo na rešitev zveznega direktorija se bo

prihodnja seja zveznega direktorija vršila ponovno že 30. julija v Ljubljani.

SLAVENSKA MANJINA POD NJE-MAČKIM FAŠIZMOM

Očajno stanje Lužičkih Srba Lužički Srbi moraju šutjeti

Interesantna debata u čehoslovačkom parlamentu

Prag, jula 1933.

Na jednoj od posljednjih sjednica čehoslovačkog parlamenta je vodja čehoslovačkih hitlerovaca poslanik Knirsch polemizirao s vijestima, da se u koncentracionim taborima u Njemačkoj nalazi 10.000 lica, a na pitanje Davida kako postupa sadašnja njemačka vlada s Lužičkim Srbima je odgovorio, da se velika većina Lužičkih Srba pod novim režimom »osjeća sigurna i zadovoljna« (!) Poslije nekoliko dana je poslanik David odgovorio poslaniku Knirschu, kako sam veli tek pošto je dobio pouzdane informacije o toj »pravdi« njemačke vlade prema Lužičkim Srbima.

»Serbske Nowiny« od 10 aprila, veli poslanik David, donijele su vijest o glavnoj skupštini Saveza lužičkog sokola, na kojoj je riješeno da se Savez raspusti i o tom je objavljen komunique. Lužički Soko je radio javno i priznavao je državni autoritet. Ali više mu nije moguće da sprovedi svoj program, jer s obzirom na sadašnje prilike i predrasude nikoga ne može uvjeriti o ispravnosti, plemenitosti i bezopasnosti sokolskog rada i tako steći povjerenje nadležnih vlasti. Niko razumije se neće vjerovati tome, da se Lužički Soko razišao dobrovoljno. Bio je primoran da se razidje.

Dne 12 aprila je na osam dana obustavljen jedini lužički list »Serbske Nowiny«. Poslije nekoliko dana su mnogi namještenici i većina članova uprave Smoleržove štamparije i knjižare uklopnjeni sa svojih mjesta i oduzeti im je hljeb. Poslije osam dana su »Serbske Nowiny« opet izašle ali u drugoj redakciji. Pisane su u njemačkom narodnosocijalističkom duhu i izlaze pod strogim državnim nadzorom. 28 aprila je državna policija zaposjela lužičko-srpski Narodni dom u Budišinu i Smoleržovu štampariju i knjižaru i izvršila je premetačine kod mnogih istaknutih Lužičkih Srba, od kojih je uhapsila:

šefa štamparije i knjižare Gustava Jonaka, načelnika Saveza lužičkog Sokola Jakova Šajbu, učitelja Slodenjka, bivšeg poslanika Arnošta Barta, akademskog slikara Martina Novaka i direktora Lužičke pučke banke dra Jana Čyža. Svi su držani bez ikakve istrage u zatvoru sve do 2. juna, dakle pet nedjelja, kada su osim Martina Novaka pušteni na revers na slobodu.

Držani su u zatvoru iako su se uvijek krajnje lojalno ponašali, nikada nisu politički istupali, a kamo li da bi bilo govora o iredenti. Lužički Srbi nemaju nijednu osnovnu školu, a kamoli srednju ili stručnu školu. Oni ne idu za odcjepljenjem od njemačke države, nego za održanjem svoje narodne egzistencije, da bi mogli gajiti svoju nacionalnu kulturu, svoj folklor i sve što je u vezi s nacionalnim životom i najmanjeg naroda.

Poslanik Knirsch hitlerovac je na to izjavio, da iz vlastitog iskustva zna, kako su Lužički Srbi »zadovoljni« pod novim režimom i da se inostranstvo ne miješa u Lužici bi živio sretan (!) narod.

Poslanik David mu je odgovorio, da Čehoslovaci ne drže, da je on naveo samo gola fakta o tom, kako Lužički Srbi žive pod novim režimom i kako izgleda to njihovo »zadovoljstvo«. Čehoslovaci se ne miješaju u unutrašnje stvari njemačke države, ali niko im ne može zabraniti, da kao Slaveni ne poklone pažnju najmanjem slavenskom narodu i ne prate njegov narodni život.

»Vjerujem, veli poslanik David, da se Lužički Srbi nisu tužili gospodinu poslaniku Knirschu, moguće je da su mu štaviše rekli, da su zadovoljni. Ali gospodin kolega Knirsch bi trebao, da ima u vidu, da nije mogao očekivati drugi odgovor, jer bi svaki izraz nezadovoljstva za Lužičke Srbe značio novu perzekuciju i nova apšenja. Lužički Srbi moraju da šute, jer kao mali narod ne mogu da se brane.« »Serbske Nowiny« od 4 februara su napisale: »Ako šutimo, neka sada svako zna da šutimo zato, što ne možemo da govorimo.« Tim riječima ne treba komentara.

Poslanik David kaže: Uvjeren sam, da će u historiji današnje Njemačke kao crna mrlja ostati to, što tako okrutno postupa s malim, od jedva 150.000 duša narodom Lužičkih Srba i što ga lišava najprimitivnijeg prava, prava na narodnu egzistenciju. To je moj odgovor gospodinu poslaniku Knirschu! — završio je svoj govor poslanik David.

Na ovaj izvještaj ne bismo imali šta da primjetimo, da se njemački fašizam u svom postupku s Lužičkim Srbima nije sasvim ugledao u talijanski fašizam i njegove metode primjenjene protiv nas u Julijskoj Krajini.

POŠALJITE PRETPLATU!

Nasa kulturna kronika

PESMI BOGUMILA FATURJA

V prvih številkah slovenske revije »Sodobnosti« je izšlo več pesmi mladega, a zelo razvitega primorskega pesnika Bogumila Faturja (šele 1914 se je rodil na Premu, sedaj je slavist na ljubljanski univerzi), ki so vredne pozornosti ne samo radi odkritosti nekaterih, zlasti »Moških pesmi«, ki so se mnogih najbolj dojmile. Spriču povprečnih tvorb v današnji poeziji, ki hočejo z novostjo in posebnostjo izraza in podob prese-nečati, a jim kmalu zmanjka tal, in redkih, sporadično se pojavljajočih utrinkov, ki sicer razodevaju osebne izrazitosti, a vedno prehitro ugasnejo, so gotovo razveseljiv pojav.

Novi zvoki in barve se prelivajo tudi v Faturjeve pesmi in ni težko zaslediti podob, ki so jih že pred njim uporabljali, ali vsaj sorodnosti z njimi. Vendar jih kljub moči, ki jo vsebujejo, ne kopi-či s tolikšno nepreračunanostjo. Celota je zaradi tega jasnejša, naravnejša, bli-žja razumevanju, kakor je tudi njegovo občutje prav zaradi iskrene osebne doži-vetosti veliko bolj splošno človeško in močno. Zato se tudi ni povsem odklenil že tako prečiščene, v svojem odmaknje-tem svetu živeče pesniške govorice, in je slike in primere vzel tudi iz nezra-čunljive vsakdanjosti, ki z neposredno- stjo in novo nazornostjo dosti krepkeje učinkujejo. Ni to sicer njegova novost, saj se še pri njem čuti neka neskladnost med besedo, pri kateri se je učil in med hotenjem, približati se celotnemu člo-veku in življenju, dvigati iz njega in stopati vstric z njim.

Iz tolike bližine ni primerno preso- diti vrednosti in pomena teh pesmi, zlasti še spriču precejšnje raznovrstno- sti priobčenih, ki jim na prvi pogled ne bi našel zveze in enotnega obraza. Vtis, ki ga napravlja, je, kakor da so si same sebi nasprotujoče sile, ki so bile dolgo uklenjene, razmahnile vsaka na svojo stran. In vendar je ta mnogolič- nost in potreba po razmahu in utešitvi v pesmi v njegovem razvoju nujna. In skladna in dokaz njegove moči. Elegič- nost po ljubezni ki je zgorela, seva iz prvih, trudna udanost, mir in občutje

trepetajočih luči po grobovih. Kakor hlad in prosojnost večerov, zamiranje življenja je tudi doživetje umirjeno in ubrano v resno, mirno se prelivajočo, prozorno obliko, ki je ponekod res moč- na in zaradi polnega izraza učinkovita in kakor izklesana.

Nekak prelom pomenjajo Moške in sledeče pesmi. Prej je bila beseda mir- na, njen tok čist in prosojen, krepko ni- zanje verzov, ki si ritmično odgovarja- jo (Appassionata) in se spovračajo in sami v sebi zrealizo odmiranje v vda- nost (Iskrenost) in hrepenenje po osvob- oditvi iz muke, zdaj pa je dikcija sil- ovitejša in v drznem zagonu kakor žgoča moška sila, ki se hoče izživeti, mesto vdanosti, ki se zateka vase, želja, rešiti se notranjega nemira, pohiteti svetu nasproti in se mu vreči v objem. Napetost ključnih sil v naravi in motna pomladna omama vzbujata občutek pro- strane svobode, vedrosti in lepote sveta potrebo po razmahu in poti naprej. Za- to se tudi zdi, kakor da bi misel v svo- jem zaletu hitela mimo oblike in se je le rahlo dotikala, da je pesem izredno prožna, da vrsta podaja vrsti roko in se ž njo spleta in izziva novo in da je ob koncu pesmi občutek, da ž njo ni vse povedano in da se mora pridrževana moč preliti v nove in se ž njimi pove- zati v celoto, ki jo družijo občutje svobe- de in sile pomlajajočega se življenja.

Vročje kipeli so v penah južnih morij in zvezd, naj voda izpere gnojišča, gnojoča sredi cest, naj sonce izžge vse rane, zatre vseh bolezni kali, da svet kot rdeče dete v zibelki zacveti. (Bratci vetrovi)

Niso vse dognane, pri nekaterih, zlasti pri socialnih, je videti še preveč poetičnega gledanja in obdelave ki ni pri- stna in tudi ne more resnično zagrabiti, a v glavnem je njegova močna pesem dosti bliže človeku in dogajanju v da- našnjem svetu, iz katerega bo morala nujno rasti in zajemati nova poezija, če bo hotela živeti. — L. Legiša

SOKOLSTVO U JULIJSKOJ KRAJINI I KORUŠKOJ

Povodom Vidovdanskog sokolskog sleta u Ljubljani izdao je propagandni odsjek Saveza jugoslavenskih emigrantskih udruženja u Jugoslaviji ukusno tiskanu i lijepo opremljenu brošuru, posvećenu prijatelnom sokolstvu u Julijskoj Krajini i Koruškoj. — Knjižica je štampana na češkom jeziku, te je bila namijenjena sokolima iz Čehoslova- čke koji su u velikom broju prisustvovali sletu u Ljubljani. Nema sumnje da je ova sletu u Ljubljani. Nema sumnje da je ova propagandna knjiga postigla svoju svrhu, jer smo u Čehoslovacima imali i prije rata a pogotovo poslije rata velike prijatelje na- šega naroda, naših krajeva i naše nacional- ne stvari, o čemu su oni, posebno pak so- kolji, dali i u novije vrijeme nebrojeno do- kaza. Ovom brošurou propagandnog odsje- ka našega Saveza pružena im je prilika da se putem našeg predratnog sokolstva, na jednom području njima tako blizom, upo- znaju sa jednom u našem predratnom živo-

tu, važnom granom djelovanja i napretka — kao što je to bilo sokolstvo u našim kra- jevima: Istri, Trstu, Gorici i u Koruškoj. Predgovor knjižici napisao je prvak ju- goslavenskog sokolstva i zamjenik starije- šine Engelbert Gangl, a ostali članci u bro- šuri (svi, kako je spomenuto, na češkom je- ziku) potječu od dra I. M. Čoka (Sokolstvo i Julijska Krajina) Dra Ljudevita Kuščera (Tršćansko sokolstvo posljednjih godina prije rata) A. Gabrščka (Sokolstvo u Go- ričkoj) Lacka Križa (Sokolstvo u Istri) i Carantanu sjuniora (Koruški Slovenci i So- kol prije 1918).

Tehnička oprema knjige je solidna. Do- kumentarni njezin značaj pojačavaju slika Tršćanskog narodnog doma u plamenu i geografske karte Julijske Krajine i Koru- škog teritorija što ga nastavaju Slovenci u Austriji. — (a. r.)

SLOVENCİ U KORUŠKOJ I NJEMAČKA MANJINA U JUGOSLAVIJI

Paralela između položaja naše manjine u Koruškoj i položaja Nijemaca u Jugosla- vijii nameće se sama od sebe, kad se hoće prikazati težak položaj Slovenaca u Austri- ji. Sa te točke polazi i senator Valentin Ro- žić u ocjeni prilika Slovenaca u Koruškoj, uspoređujući ih sa prilikama Nijemaca u Jugoslaviji, u brošuri što ju je nedavno iz- dao Klub Koruških Slovenaca u Ljubljani (Položaj nemačke manjine u Jugoslaviji i položaj Slovenaca u Austriji, iz govora se- natora dra Valentina Rožića u senatu Kraljevine Jugoslavije na dan 26. marta 1933. u načelnom budžetskom pretrusu — Beo- grad 1933.)

Usporedba je opravdana i na mjestu. Man- jine u Jugoslaviji i Austriji imaju predvi- djena prava koja im garantuju međunarodni ugovori, na koje je pristala među ostalim i Jugoslavija i Austrija. Nijemci poslije rata imaju u velikom broju svojih manjina koje su ostale izvan njemačkih državnih granica još i poseban razlog da respektiraju prava drugih narodnosti koje danas žive unutar njihovih granica. Medjutim dok oni taj prin- cipi, princip međusobnog i recipročnog po- štivanja manjinskih prava vrlo često teo-

retski postavljaju, u praksi sasvim drukčije postupaju, što se vidi sa njihovim postup- kom prema Koruškim Slovincima već od prvoga dana. U najnovije doba dosta je da se sjetimo progona kojima su podvrgnuti Lužički Srbi.

Senator Rožić dokazuje da Jugoslavija ne samo što ispunjava svoje obveze prema njemačkoj manjini nego ide i dalje nego joj to nalažu ugovori, dok se to za postupak prema Koruškim Slovincima na žalost ne može ustvrditi i ako bi bilo prema prin- cipi recipročnosti za očekivati. I jedan drugi zaključak, da i Nijemci u Austriji bolje postupaju, senator Rožić popračuje detail- nim osvrtom na školske, kulturne i gospo- darske prilike u kojima žive obe manjine, naša u Koruškoj i njemačka u Jugoslaviji. U pogledu njemačke manjine Rožić osobito ističe da se položaj Nijemaca u Vojvodini prema predratnom položaju pod madjar- skom upravom znatno izmjenio na bolje. — Vrlo su detaljno prikazane školske prilike Slovenaca u Koruškoj, područje na kojem su oni pretrpjeli najveći udar na svoj na- cionalni i kulturni opstanak. — (a. r.)

JEDNA TALIJANSKA KNJIGA O SVJETSKOM RATU

Versailles, Njemačka i Italija — i tužbe o vječnoj nepravdi

Trst, juli 1933 (r). Giovanni Mira, tali- janski bivši ratnik napisao je knjigu pod naslovom »Autunno 1918« (Come finì la guerra mondiale) u kojoj je u nekoliko po- glavlja kronološkim redom obradio glavne događaje koji su se za vrijeme rata odig- rali na frontama. Pisac daje analizu etnič- kih, političkih i ekonomskih problema zara- čenih država, a posebno je obradio proble- me talijanskog i francuskog irendentizma kao i pitanje njemačkih kolonija. On je svoj predmet naravno prikazao u svijetlu tali-

janskih ratnih i poslijeratnih aspiracija, koje su došle do izražaja u Italiji pogotovo po- slije dolaska fašizma na vlast. To se oso- bito opaža po tome kako je pristupio obra- di uloge Njemačke koju je ova država ima- la u svjetskom ratu. Tendence ratne carske Njemačke prikazao je Mira na vrlo obar- zriv način, te o njoj sudi vrlo samilosno, što mu je talijanska kritika zamjerila, koja je djelo i pisca inače pohvalila ističući nje- govu objektivnost i poznavanje najzavrš- nijih političkih problema. Prema jednoj kri-

tići ovdašnje »Porta orientale« pisac ove knjige koji je talijanski »excombattente« uspio je da u knjizi pomiri objektivnost i- storičara sa osjećajem talijanskog borca u velikom ratu. Zamjerka u pogledu njegova suda o Njemačkoj ima ipak svoje opravda- nje, pogotovo ako se uzme u obzir da je to učinjeno ne radi historijske istine, već sa unapred smišljenim efektom. Pisac nai- me sprema da doskora izda nastavak ovoj svojoj knjizi, u kojoj će obraditi pitanje Versailleskog ugovora. Ta će knjiga nositi naslov »Versailles, dagli armistizzi alla pace« u njoj će kako se nagoviješta biti poraznih sudova na račun bivših talijanskih saveznika u ratu, Vilsona, Engleske i Fran-

cuske, koji su, prema talijanskom uvjerenju učinili mirovnim paktom u Versaillesu krivo i Italiji i Njemačkoj. Da ta nepravda prema Njemačkoj što jače ispadne, naravno da je trebalo njezinu krivnju u svjetskom ratu prikazati što manjom. A zar je Njemačka po toj istoj logici mogla očekivati bolji po- stupak, kad su se ti isti saveznici i prema njoj, Italiji, koja je bila na strani pobjed- nika, ponijeli nekavalirski i nepravdedno. Oh ti saveznici, koji niti danas neće da razu- miju Italiju i Njemačku!!
Novu knjigu Giovanni Mire, koja bi na- vodno imala pobuditi evropski interes, oče- kuju Talijani sa velikom znatiželjom.

GLASOVI ŠTAMPE

SOKOLSTVO ZAROBLJENOJ BRAĆI

Beogradska »Politika« od 30. juna o. g. piše :

U velikoj sokolskoj sali na »Taboru« u Ljubljani priredjena je akademija Sokola Zagreb III, u kojem su većinom članovi iz- bijegle iz Istre. Starosta Sokola g. dr. Ivo Ražem otvorio je akademiju i pozdravio prisutne, među kojima su bili: Komandant IV armijske oblasti general g. Marič, ban Dravske banovine dr. Marušič, komandant Dravske divizije general g. Cukavac, I. Potstarosta Sokola Kraljevine Jugoslavije g. Gangl, pretsjednik općine ljubljanske dr. Puc, pretsjednik Saveza emigrantskih udruženja dr. Čok, starosta zagrebačke žu- pe dr. Oto Gavrančić, pretsjednik Kluba koruških Slovenaca dr. Felaher, zastupnik čehoslovačkih sokola dr. Keler, František Koudela i drugi. Velika sala na Taboru je bila prepuna svijeta. Prvi potstarosta jugo- slovenskog Sokola g. Gangl održao je go- vor u kome je rekao, da će Sokoli i sav naš narod jednom pokidati lance, kojima je sputana sloboda našega naroda preko grani- ce, pa ma kakvim to bilo sredstvima.
Pretsjednik Saveza emigrantskih orga- nizacija g. dr. Čok održao je zatim kratak

govor u kome kaže da ne treba govoriti o ljubavi prema onima, kojima je posvećeno ovo veče; jer su sve naše misli njima po- svećene

Dr. Čok je svoj temperamentni govor završio posljednim rečima isterskih muče- nika: »Živjela Jugoslavija!«, što je sala pri- mila sa neopisivim oduševljenjem.

Poslije govora g. Dr. Ražema, staroste Sokola Zagreb III, priredjene su burne ova- cije Ni. V. Kralju i Jugoslaviji, pa je izve- den vanredno uspjeti program u kome su u mnogim simboličkim alegoričnim slikama učestvovali članovi Sokola, Zagreb III, emi- grantskog društva »Tabor« u Ljubljani, Koruški pjevači, seljaci iz okoline Niša i Caribroda, Sokoli i Sokolice sa Raba i mlade istarske djevojke. Pri kraju izvedena je ale- gorična dramska radnja »Oj, Slaveni« u kojoj su učestvovali članovi Sokola Zagreb III i vojnici, poslije čega je cijela sala ot- pjevala slavensku himnu.

Ova akademija je jedna od najljepših priredaba ovih dana i najboljša manifesta- cija za našu porobljenu braću.

FAŠISTIČKA ŠTAMPA O MANIFESTACIJAMA SOKOLSTVA U LJUBLJANI

Trst, jula 1933. — Fašistički listovi nisu mnogo pisali o manifestacijama Sokolstva u Ljubljani. Javili su tek kratke vijesti bez komentara. Jedini »Popolo di Trieste« nije ni preko ove manifestacije mogao da predje a da je ne nazove — provokacijom. Evo što ka- že u broju od 5. o. mj.:

Još nisu zamrli odjeci najnovijih vojničkih manifestacija sa očito provo- katornim ciljem, pred očima predstavi- nika Kralja Aleksandra i jugoslavenske vlade, koje su priredjene pred nekoliko dana u Ljubljani, gdje je u potpuno vojničkom redu prodefilovalo 30.000 So- kola među kojima 4000 čehoslovačkih i 200 ruskih. Značajno je, da su se pod izlikom proslave 70-godišnjice osnut- ka Sokolskog društva u Ljubljani, sku- pill članovi jedne čisto vojničke orga- nizacije, u prisutnosti ogromnog broja gledalaca, na samih par kilometara od talijanske granice, upravo u vrijeme, kad je iz Rima data plemenita inicija- tiva mira. Jugoslavenska kao i čehoslo- vačka štampa istaknule su naročitu va- žnost ovog jedinstvenog vojničkog pro-

nunciamenta panslavenskog i manife- stacije priredjene u glavnom gradu Slo- venije ostavile su čist dojam, da je sve to priredjeno po dobro smišljenom pla- nu, po naredjenju odzgo, da bi se svi- jetu pokazala groteskna snaga lukavo mobilizovana, da bi se još jednom oči- tovali ratnički ciljevi nemirnih naroda, koji još nisu našli svoju političku i na- cionalnu stabilizaciju. I ovom prilikom kao i u drugim sličnim manifestacija- ma, nisu izostale aluzije na »vjekovnog neprijatelja« i na »Slavenski Jadran«, popraćene prve uvredljivim povicima a druge frenetičnim odobravanjem neod- govornih masa. Značajan je fakat, da su ovim panslavenskim ispadima prisu- stvovali neki predstavnici strane štam- pe, od kojih nekoji nisu mogli ne pri- mjetiti čisto vojničko uređenje ovih sokolskih društava i ratnički duh kojim su zadahnute, što je za pokudu u jed- nom tako delikatnom momentu kao što je ovaj sadašnji, kad se na sve strane vrše napori za osiguranje mira i za slogu naroda.

ŽIDJE V NEMČIJI IN JUGOSLOVANI V JULIJSKI KRAJINI

»Mariborski Večernik« piše dne 26. t. m. na uvodnem mestu pod naslovom: »Preganjanja in zatir- ranja v dvajsetem stoletju - Dvoj- na mera pri ogorčenju »kulturne- ga« sveta«:

Preganjanje Židov v Nemčiji je vzbudi- lo ogorčen odpor in protest skoraj po vsem svetu, zlasti pa v Angliji, Ameriki in Franciji. To ogorčenje pa ni našlo iz- raza le v tisku, marveč tudi na velikih javnih zborovanjih, pri raznih medna- rodnih organizacijah itd. Naj omenimo tu le tri kongrese, ki so to preganjanje obsodili in Nemce zaradi tega direktno ali indirektno izločili iz svoje sredine. Kongres federacije Pen-klubov v Du- brovniku, kongres novinarske federacije v Budimpešti in kongres strokovnih or- ganizacij pri mednarodnem uradu dela v Ženevi. Dočim pa se je prvi obrnil pre- težno proti preganjanju pisateljev in znanstvenikov židovske in nežidovske kr- vi, so se obrnili na kongresu tiska izrec- no tudi proti zatiranju svobode tiska, v Ženevi pa proti ukinitvi svobode stro- kovnega gibanja. V zvezi s tem se nam pa zdi potrebno omeniti, da je svet enako energično zavzel svoječase no tudi za Armence in Kurde v Mali Aziji, ki so jih zatirali Turki za Arabce v Palestini, ki so bili ogroženi po kolonizaciji cioni- stičnih Židov.

Omenili smo izrecno zavzemanje ve- likega sveta za tri narode: Žide, Armen- ce in Arabce, dasi bi lahko navedli še nekaj takih primerov. Važno je namreč, da so protesti v vseh treh primerih pre- cej zalegli. Hitlerjevci v Nemčiji sicer niso prekleli že izdanih naredb proti Židom, vendar pa niso izdali novih in so kurz sploh omilili. Preganjanje Armen- cev in Kurdov je v Mali Aziji splošno prenehalo in dobili so vsaj nekaj nara- dnih pravic, dočim se je kolonizacija Ži- dov v Palestini sploh ustavila. Vse to dokazuje, da so protesti ogorčenega sve- ta vendar nekaj zalegli. Zakaj smo ome- nili vse to? Zato, da pokažemo ob teh

primerih na veliko sramoto sredi kul- turne Evrope, ki je dovolj znana vsemu svetu, zlasti pa anglosaškemu, vendar ni našla nikjer niti desetinko ali celo sto- tinko tistega odpora in ogorčenja kakor sramota z nemškimi Židi, ki so v Nemčiji priseljenci, izraziti tujci in mimo te- ga še diaspora. Prav isto je z Arabci v Palestini, ki so se vselili vanjo šele po- tem, ko so bili Židje razseljeni, in torej niso prvotni prebivalci Svete dežele, ka- kor so Židje, ki so se z akcijo cionizma samo vračali v svojo staro domovino. Sramota, na katero mislimo, pa je dosti večja kakor vse navedene, je celo tako velika da spravlja v dvomljivo luč sploh vso evropsko kulturo in toliko po- veličevano civilizacijo!

Ta sramota je postopanje s Slovenci in Hrvati na Primorskem! Ti naši bratje so bili preganjeni huje kakor Židje v Nemčiji, Armenci, Kurdi in Arabci in so še vedno zatirani tako, kakor še ni bilo nikoli nobeno ljudstvo na svetu, če iz- vzamemo morda Indijance v Ameriki po prihodu španskih konkvistadorjev. Ti naši bratje niso izgubili samo vseh svojih političnih pravic, niso izgubili samo vseh državnih in javnih služb, niso izgubili samo svojih gospodarskih usta- nov, društev, organizacij, tiska, šol, itd., marveč tudi pravico govoriti svobodno svoj materni jezik in učiti v njem svoje otroke, naposled pa izgubljajo celo pra- vico moliti k svojemu Bogu v svojem je- ziku! Mimo vsega tega so pretrpeli po- samezniki udarce, mučenje, zapiranje v ječe in internacijska taborišča ter na- posled nasilno smrt. Narodni in drugi domovi so pa bili ali požgani ali zaple- njeni. Vse to je moralo doživeti v dvaj- setem stoletju po rojstvu Kristovom v »kulturni« Evropi in državi z »dvatiso- letno kulturo« kulturno ljudstvo na vi- soki stopnji civilizacije, naseljeno kom- paktno in čisto na tisočletja njegovi zemlji!

Kaj je vse preganjanje Židov, Ar- mencev, Kurdov in Arabcev napram te-

mu preganjanju in zatiranju! Kaj je vsa nemška sramota napram tej naših južnih sosedov!

In vendar: kako je svet zakričal zaradi nekaj tisoč nemških Židov, kako je pa molče, le s tihim registriranjem prešel preko sramote katero so zagrešili potomci velikih Rimljanov nad več kot pol milijona Slovenci in Hrvati! Zakaj ta dvojna mera? Zakaj naenkrat tako strašno ogorčenje zaradi manjše krivice, pa molk zaradi večje? Če gre svetu zares za kulturo, pravico in človečanstvo, zakaj teh svojih svetlih načel ne uveljavlja povsod? Zakaj so morali Nemci zaradi Židov in komunistov zapustiti kongres Pen-klubov v Dubrovniku, ostati pa je mogel mirno na njem do konca signor Marinetti s svojimi tovariši? In zakaj so bili nemški novinarji zaradi zatiranja svobode tiska v Nemčiji izključeni iz mednarodne novinarske federacije, ostali pa so v njej novinarji tistega naroda, ki je do zadnje črke zatrl tisk Slovencev in Hrvatov na Primorskem, ves tisk, ne samo njegovo svobodo? In zakaj ne protestira isti »ogorčeni« svet enako tudi proti ubijanju najmanjšega slovanskega naroda — Lužičkih Srbov? Smo mar Slovani manj ko Židje, Armenci, Kurdi, Arabci in črnici v Liberiji? Na to naj nam odgovori »kulturalna« in »civilizirana« Evropa!

DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI

vabi vse prijatelje na svojo veliko vrtno prireditev, ki bo v nedeljo dne 16. t. m. od 4 pop. dalje na vrtu hotela »Tivolice« ređu bo petje, zborne recitacije, šaljiva pošta, srečolov, ples itd. Sodelovala bo priznana godba »Sloga«. Vstopnina bo neznatna. Čisti dobiček je namenjen vzdrževanju društvenega prenočišča za brezposlene na Viču.

DRAMSKI IN MANDOLINISTIČNI ODSEK DRUŠTVA »TABOR« V LJUBLJANI

»Istra« je že poročala, da so pevski, mandolinistični in dramski odsek nastopili in želi vsestransko pohvalo na Akademiji posvečeni zaslužnjem bratom, ki sta jo na Vidov dan priredila Organizatorno-propagandni odsek saveza jugoslovenskih emigrantskih udruženj ter Sokol Zagreb III.

Pevski zbor je nastopil kompleten na akademiji Omladine narodne odbrane v nedeljo dne 9. t. m. zvečer na Taboru. Uspeh je bil popoln. Pevke in pevci ter poštvovalni pevovodja tov. Venturini so bili nagrajeni z gromovitim ploskanjem.

Vsi odseki se vztrajno pripravljajo za veliko vrtno prireditev, ki jo bo društvo imelo v nedeljo dne 16. t. m. od 4 pop. dalje na vrtu hotela »Tivolice«.

MARIBORSKI »JADRAN« IN »NANOS« NA PRIREDITVI PEVSKEGA DRUŠTVA »LUNANA« V KRČEVINI PRI MARIBORU.

V nedeljo 2. t. m. je pevsko društvo »Luna« v Krčevini proslavilo 10 letnico svojega delovanja in obstoja. Dopolodne se je vršil v krčevinski šoli slavnostni občni zbor in akademija. Občnega zborja se je udeležilo precej članov društva »Jadran« iz »Nanosa«.

Pri popoldanski prireditvi pa sta sodelovali obe društvi »Jadran« z moškim zborom pod vodstvom g. Laha je zapel dve pesmi. »Nanos« pa z mešanim zborom pod taktirko g. Križmana. Obe društvi sta bili deležni od strani domačinov spontanega aplavza in odobravanja.

Po končanem nastopu pevskih zborov so združeni pevski zbori zapeli »Na Adriju« in Hajdrihovo večno lepo turobno »Morje Adrijansko« pod vodstvom pevovodje g. Laha, kateremu je občinstvo navdušeno aplavdiralo. — (mj.)

IZ SEKCIJE ZA MEDJUSOBNU POMOČ ČLANOVA DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU

Na sastanku 25. VI. t. g. izabrani odbor Sekcije konstituirao se je na sednici 6. t. m. ovako: Pročelnik Dr. B. Posedel, tajnik M. Istenić, zamjenik S. Žerijal, Blagajnik M. Miličić, zamjenik M. Ljubčić. Odbornici J. Modrušan in J. Domačin.

U nedelju 9. o. mj. održan je na Trešnjevci dobro posječen informativni sastanak, gdje se je pokazalo da vlada medju našim emigrantima vrlo jak interes za humani rad ove Sekcije.

U nedelju dne 16. o. mj. u 10 satiodržaće se isto takav sastanak u prostorijama »Istarskog Doma« Klajićeva la na koji se pozivaju svi članovi sekcije kao i ostali emigranti.

Umoljavaju se članstvo, da izvoli uplatiti svoje doprinose, kako bi i Sekcija mogla smjesta pružiti potporu bolesnim, neuposljenim članovima i u slučajevima smrti.

Doprinosi mogu se uplatiti svakog radnog dana u kancelariji »Istarskog Doma« blagajniku Miličiću ili svakog večera poslije 6 sati tajniku Isteniću u prostorijama »Istre« Boškovićeve 40, gdje se mogu dobiti sve informacije za upis. — Poslovni odbor.

ORJEM LAŠKO

naproša vse tiste organizacije in društva, ki se prejele v nakup fotografije-razglednice lanskega emigrantskega izleta v Laško in še jih niso plačale, da blagovolijo to čimprej storiti, ker je fotograf zahteval takojšnje plačilo.

CERKOVNIK MARTIN

V »Ljubljanskem Zvonu« izšla je sledeča novela mladega primorskega pisatelja Cirila Kosmača:

Vse popoldne je cerkovnik Martin strmel skozi zamreženo okno v sivo nebo. Bil je kakor okamenel in mrzel mir je bil razlit na njem.

Molčal je. Molčal je dolgo. Molčal je sve do večera.

Ko pa se je zmračilo in je pri Svetem Petru tostran Tibere zapel zvon, ga je spreletelo. Ob prvem zvoku, ki je padel v celica skozi jeklene križe, se je prevahila nani težka bolečina. Odrtnal se je od vlažne stene, se zamajal, da so težki delovni čevlji zaškripali na cementu, in obstal sredi celice. Za hip je pogledal v okovana hrastova vrata. Bila so zaprta. Glava mu je padla na prsa, kakor bi pričakovala težkega udarca. Zvonovi so zvonili. Čisti zvoki so se prelivali skozi železje, padali na trda tla, se odbijali od sivih sten, oživelji za kratke sekunde, da so potem žalostno usihali pod težkim, mračnim obokom.

Zvonovi so zvonili. Martin je nemel sredj celice in sprejemal udarce. Ko so se v dalji oglašili še drugi zvonovi, se je okrenil in dvignil glavo. — Razkuštrani lasje so zavalovili, kakor vrbove mladike ob reki. Težki, napol črni so se mu poveznili na široke, obledele ustnice. Velike oči so osteklenele. Luč v črnih zenicah so razsekali križi. Med križe pa so legli koščki sivoga, razsekanega neba. Ustnice so zatrepale. Roke su padle ob telo, mirne, olesele, prestreljene; samo prsti so kdajpakdaj zaživele.

Zvonovi so zvonili. Skozi Martinovo srce so zapeljali vlaki, dolgi, neskočni vlaki slik in spominov. Za okni so sedeli znanci. Žena mu je mahala z robcem, otroci so kričali. Raz strehe je viselo brinje, svetoče in sadu polno hkratu. Zadaj je romala gmajna z bori. Za njo je hitela cerkev. Zvonik se je majal in zvon je pel.

Dolge, koščene roke so zaživele. Rasle so proti sivemu oboku. Prsti so grabili. V prsih mu je zahropelo, kakor bi se nekje v podzemlju pokladala skala na skalo:

»Joj, kdo zvonil. Kdo zvonil nocoj na Kasu? Joj, kdo zvonil...«

Tisto jutro se je kraški cerkovnik Martin zbudil že pred zoro. Kar vrglo ga je iz postelje. Popil je kozarec terana, vrgel na rame nov, svetel kramp in se potihop splazil iz bajte. Na pragu je malo postal in pomislil. Pogledal je predse. Stal je na mrzlem kamnu.

»Bos pojdem, bos« si je pritrčil na glas. »Res je rosa velika. Pa se bo že posušila. Pa tudi... saj grem oznanjat pomlad, in sonce.«

S hitrim korakom je skočil na klanec in hitel po gmajni na grič. Vrh griča je bila cerkev. Tam se je ustavil, se okrenil in se ozrl v polmrak.

»Prav za prav še ni čas. Ni še zora. Pa kaj bi čakal«, je zamrmal, stopil v lapo, snel s kljuke vrv in potegnil. Zvon se je zamajal in zapel. Pel je bolj dolgo, kakor po navadi. Svoje pesem je končal s tremi odsekanimi udarci.

Zvonenje je umiralo v polmrak, ko je Martin stopil na cerkveno obzidje, da počaka dne.

»Dolgo sem zvonil«, je dejal. »Saj sem zvonil Kraševcem prvo pomladansko jutro. Mislim, da so slišali vsi.«

Pred njim so valovila brda in gmajne. Po brdih so samevali mali vinogradi. Na gmajnah so rasli bori, podobni jatam črnih žalostnih ptic. Ko je prva pomladanska sapa drsel skozi nje so hrepeneče iztezali krivenečaste veje in čakali na prve roje ptic. Tu pa tam so ležale male vasi. Strnjene so bile na kupu, kakor gruča preplašenih otrok. V dolinah in kotanjah je šumela voda. Tam ob strani je vztrepetavalo doberdobsko jezero. Na gladini so plavale vodene rože. Ob bregu je rasel lokvanj. Vse je gnalo še iz kosti, ki so trohnele na dnu pod blatom in koreniki. Ob strani so v krivih vrstah rasle murve.

Martin se je zamislil. Zaslišal je grmenje topov in krik ranjencev. Ležal je v jarku in umiral. Kraševac je ležal v jarku na Krasu in umiral. Razkopaval je svojo lastno zemljo, se bil za druge in umiral. Umiral je, in umirali so vsi krog njega. Umirali so in molili. Vsaj v njegovem jarku za Temnikarjevimi lazom so molili vsi.

»Vsi?« se je vprašal na glas. »Ne. Temnikarjev Andrej je klel. Zmerom je klel. V svojem lazju bom crknil, hudič. Ne s krampom na rami, ne pod vozom in ne pod suhim zidom, ki bi se spomladil name sesul. S puško, uprto v prsa me bo hudič vzel.« Čisto zraven Martina je slonel in klel. Še ko mu je šrapnel razmesaril in odtrgal ro-

ko, je zaklel. »Hudič!« je zagolčalo iz njega. Potem se je stresel in umrl.

Martin se je prestrašil svojega glasa. Zamahnil je z roko in dejal:

»Čemu spomini. Umirali smo, toda umrli nismo. Ubijali so nas, ubijali nas niso. Se zmerom umiramo, a izumrli ne bomo. Za nami rastejo otroci. Mi ne umremo. Kaj bi o smrti. Nobene žalosti več. Upanje in delo. Odzvonil sem že. Čas je da vstanemo.«

Pogledal je na vas, ki je ležala pred njim. Na mah se mu je zadelo vsa lepa in dobra, vsa življenja polna. Okna so bila kakor žive oči. Razgledal se je po slamanatih strehah. Iz bajt se dvignil prvi dim. Martina je obllala radost.

»Vendar so vstali!« Z doberdobskega jezera se je dvignila bela megla. Bori so zašumeli. Kakor živi so bili. Sli so čez brda. Krivenečaste veje so skrčene roke, ki se bodo zdaj stegnile in udarile, odrešile. Veter je priljavil čez gmajne vonj po cvetočem brinju. Sonce je vstalo. Žarki so prihitali čez goličave. Nekaj jih je obviselo na svetlem Martinovem krampu.

»Vstali so!« je vzkliknil Martin in skočil z zidu. Spustil se je nizdol po gmajni proti svojem lazju. Spotoma se je ustavil v brajdi in popravil kos suhega zidu, ki se je bil zrušil čez zimo. Položil je kamen na kamen in očetovsko dejal:

»Ti stoj tako, ti tako. Varujta to brajdo. Že tisočkrat je bila zrahljana ta kotanja. Ta brajda je najbolj sočna in ta trta rodi najboljši teran. Tako, tako moj kamen!«

Spustil se je niže. Pri lazju je malo postal ob vrzeli. Z velikimi, črnimi očmi je premeril delo, ki ga je čakalo.

»Za dober teden bo«, je razsodil, dvignil kramp in ga zasadil za korenine bodičastega grmovja.

Sonce je bežalo od gora. V gostih curkih je lila luč na Kras. Martin je kopal. Visoko je dvigal težak kramp in ga globoko zasajal v zemljo. Zemlja je hreščala. Ob vsakem zamahu so se Martinu napele mišice. Dolgi, napol sivi lasje so se mu mršili v vetru. S trdimi žuljavimi rokami je grabil za bodeče grmičevje in ga ruval. Vmes pa je govoril umirajoči vrzeli:

»Veš moje brinje in moj česmin, težko mi je. Bridko dehtiš. Pri nas vse bridko dehti. Sladek vonj ni še nikoli šel čez te gmajne. Ni šel, pa pojde nekoč. — Brinje, umakniti se moraš. Vem, pečat naše zemlje si. Brez tebe ni Krasa. Glej, povsod si raslo nekoč. Ti brinje, borovci, česmin pa divja trta ste si delili to gmajno. In ne samo to gmajno. Tamle Strmarjeva, Logarjeva, pa na oni strani Vogričeva in Kočarjeva, vse je bilo vaše. Pa je prišel človek. Pri Hlistovih se je rodil in bil je drugi sin. Zdoma je moral. Pa ni šel daleč. Niti uro hoda ne. O Ameriki ni sanjal. Samo do semkaj je prišel. Vrgel je svoj pogled na desno in levo, pritrčil z glavo samemu sebi in dejal: »Tu bi se dalo. Lepa kotlina, je gmajna položna. Tu bo laz, tam za skalo bajta. Pod vrhom, kjer je sonca največ, brajda za teran.« Tako je razsodil. Bil je moj ded. Najprej je otrebil krog skale in si postavil bajto. Samo tri prostore ima Zanj je bilo dovolj, za nas je tudi. Potem je začel trebiti. Sam Bog ve, koliko brinja in česmina je izruval, da je napravil ta laz. Vse krvave in žuljave roke je imel. To bo Vrtačna! je dejal, ker sem toliko vrtal v to kamenje. Ko je ded umrl, je prišel moj oče. Zgrabil je za kramp, ki je padel dedu iz rok in je kopal dalje. Na smrtni postelji mi je dejal: »Martin, kramp zgrabi pa koplji. Nikar ne misli na Ameriko. Amerike ni. Tu smo. Milijon Kraševcev je že umrlo na Krasu in še milijone jih bo umrlo. Rodilo se jih bo tudi še milijon. Zemlja je njihova. Krstili so jo in z žulji so podpisali pravico do nje. Ameriko pa ne hodi nikamor iskat. In zdaj nadaljujem z delom, ki je bilo započeto že pred tisočletjem. Moram iztrebiti to vrzel, da razširim Vrtačno, da zasadam ob robu še nekaz terana. Amerika — ? Sami jo bomo priklicali. Če ne jaz, moji otroci! Deset jih imam. Devet jih skače doma pred bajto. Vsi so bosji in razkuštrani, v samih srajčkah. Desetega drži Tona na prsih.«

Martin je kopal in govoril. Z rezorane-ga štridesetletnega obraza je padal znoj v kamenito kraško zemljo.

»Moram! Preveč nas je Bog dal... in bajtarija je majhna. Cerkovništvo pa mi malo da. A kljub temu rad zvonim. Ta navada gre pri nas že od rodu do rodu. Še živeli ne bi brez tega. Kaj pa je lepšega, kakor biti prvi na nogah. V vseh časih smo radi zvonili. Danes pa še posebno rad zvonim, da vabim k vstajenju. Ustajemo k delu in trpljenju in legamo mrki po gmajnah. Pa bom že nekoč zazvonil dan, ko bomo vsak večer s pesmijo legali k počinku.«

Dalje prihodnjič.)

NAŠI U NOVOM SADU

VANREDNA SKUPŠTINA »ISTRE« U NOVOM SADU.

27. juna održana je plenarna redovna sjednica »Istre«, na kojoj su pretresana i rješena mnoga važna pitanja. Na ovoj sjednici zahvalio se na časti pretsjednika g. Dr. Ivan Prudan. Kako bi prema tome, dužnost pretsjednika imao da vrši njegov zamjenik g. Dr. Mijo Deklić, to je i on, uslijed slabog zdravlja te uslijed službe, kojom je zauzet, podnio medjutim ostavku na časti potpretsjednika. Ostavkom g. dra Prudana i dra Deklića, ostalo je društvo bez svog pretsjednika i potpretsjednika pa je tim povodom dne 7. o. mj. održana vanredna sjednica Uprave, koju je u smislu Pravila sazvaio najstariji član po godinama g. Petar Crnobori. Na ovoj sjednici je odlučeno, da se 23. o. mj. sazove vanredna skupština, na kojoj će biti birana nova uprava. Skupština održat će se u 9 sati prije podne u društvenim prostorijama, Ljubljanska ul. broj 19, te u slučaju nedovoljnog broja članova skupština se odlaže za jedan sata kasnije i održat će se bez obzira na broj prisutnih. Poziv na Vanrednu skupštinu biti će svima blagovremeno dostavljen.

III GLAVNA SKUPŠTINA ŠPORT KLUBA »ISTRA« NOVI SAD

Dne 10. o. mj. održana je sjednica Upravnog odbora Športskog Kluba »Istra« na kojoj je odlučeno, da se III Glavna skupština održi u nedjelju, dne 30. jula. o. g. u 10 sati prije podne. Skupština održat će se u prostorijama društva »Istra« Ljubljanska ulica 19 sa ovim dnevnim redom:

1. pozdrav pretsjednika, 2. izbor dva ovjerovlača zapisnika, 3. izvještaj Upravnog odbora, 4. izvještaj Nadzornog odbora, 5. Izvještaj ekonomia i vodje sekcije, 6. Razriješnica staroj upravi, 7. Izbor nove Uprave, 8. Predlozi, 9. Eventualija.

Pozivaju se članovi i prijatelji našeg športa, da na skupštinu dodju u punom broju, kako bi se Skupština na vrijeme mogla održati, jer će se u protivnom slučaju održati za jedan sat kasnije bez obzira na broj prisutnih.

Upozoravaju se članovi kluba, da je Upravi uspjelo sklopiti sporazum sa ovdašnjim klubom »Trgovačka Omladina« radi ustupanja njihovog igrališta za trening naših igrača. Trening je obvezatan za sve članove, a održavat će se redovno svake srijede i petka počev od 14 sati dalje. Treningu bit će prisutan uvijek dežurni član uprave.

SMRT SLOVENSKOG NOVINARA U JUZNOJ AMERICI.

Iz Buenos Airesa javljaju: U Adrogué umro je 30. maja ugledni starina, industrijalac Josip Praprotnik otac g. Luja Praprotnika, šefa informativne sekcije ovdašnjeg uglednog večernjeg lista »Noticias Graficas«. Pokojni Praprotnik rodio se je u Gorici i došao u ovu gostoljubivu zemlju godine 1889. Inteligentan i poznavalac više stranih jezika, dobio je titulu javnog prevodioca. Godine 1901. posvetio se je novinarstvu i u društvu Alberta Gače osnovao list »El Siglo«, koji je nakon kratkog niza godina prestao izlaziti. Prestankom imenovanog lista, ipak je ostao pok. Praprotnik vezan za novinarstvo i saradivao u mnogim uglednim listovima. Osnivač t. z. »Liga de Defensa Comercial«, koja je institucija branila trgovačke interese svojih članova, bio je ujedno i njen direktor u vremenu od 1901.—1912., koji se je godine povukao u miran život okružen ugledom i poštovanjem prijatelja i ovdašnjih trgovačkih krugova. Smrt ga je snašla u 82. godini života.

U FOND »ISTRE«

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

- Fable Božidar — Sv. Rok . . . din 5.—
- Poropat Mijo — Tivat . . . din 5.—
- Zavadlal Mihael — Ptuj sakupljenje među prijateljima . . . din 505.—
- M. H. . . . din 20.—
- Václav Hradek — Sluhy, Mesice . . . din 63.35
- N. N., — Novi Sad . . . din 25.—
- U prošlom broju objavljeno . . . din 24.521.—

Ukupno din 25.144.35

MEDJU NAŠIM ORGANIZACIJAMA

Ima ih, koji doista savjesno shvaćaju svoju dužnost prema ovom našem borbenom listu, prama »Istri«, koja diže glas protesta u ime našeg okrvavljenog naroda u Julijskoj Krajini. Radom i brigom za »Istru« istakla se u posljednje vrijeme naša organizacija u Zemunu, tamošnje »Udruženje Jugoslavena iz Istre. Trsta, Gorice i

Zadra«, koje nam je poslalo 20 novih pretplatnika i inkasiralo odmah za njih preplatu. U raspačavanju blokova za fond ta je organizacija također vrlo agilna, a i inače pokazuje svoju veliku pažnju prema našem listu. Ističemo to s nadom, da će i ostale organizacije nastojati da oponašaju zemunsku.